Poštnina plačana v gotovini

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠTEV. 15. ● 9. APRILA 1954 ● LETO XIII ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Leto dni brez Kidriča...

»Kakor da je bilo včeraj, tako sveže mi je ostal v spominu lanskoletni enajsti april...« Tako mi je pred dnevi dejal, med odmorom na občnem zboru sindikalnega sveta v Trbovljah, stasit rudar srednjih let, ko sva se v razgovoru o gospodarjenju spomnila, da bo že leto dni okrog, odkar ni več Kidriča med nami.

Bistre oči so se mu svetlo orosile.

Možak, ki mu je trdo delavčevo življenje brezobzirno vklesalo v obraz njegovo zgodbo, polno bojev in dela, vznesenih hrepenenj, samoodpovedi in, pod pepelom robate vnanjosti, toliko tiste ljubeče topline, ki dela te, sicer tako mrke obraze, na katerih so se razpredle številne gube, da bi služile kot struge preobilnemu znoju, tako privlačne in zaupljivo domačne, ta možak ni mogel zatajiti ob spominu na obletnico Kidričeve smrti, iskrenega čustva, ki mu ne bi znal povedati z eno besedo pravega imena.

Bil je to nadih žalosti, toda nič potrtosti ni bilo v njem. Bila je to bolečina, toda doživeta v plemenitem srcu. In iz vsega tega je dihal nek vznesen ponos, tako jasen in čist, da je dajal temu obrazu tako plemenit izraz, da sem se zazrl vanj, kot se lahko zazre samo otrok v ljubeče materino lice.

Bilo mu je nerodno, ker sem ga tako prodorno gledal in kakor da mu ni prav, ker sem ga motil v njegovem lepem čustvu, je obrnil razgovor drugam.

Ne vem, o čem sva potem govorila. Preveč sem bil zavzet s tistim plemenitim izrazom njegovega obraza, da bi mu mogel slediti v mislih drugam, preveč sem mislil na nekaj okornih iskrenih besed, ki mi jih je povedal o Petru. In ni mi bilo žal, da mi je misel obstala ob tem: tako neizmerno lepo čustvo sem podoživel!

Padel nam je dobri, zvesti tovariš, ki ga bomo vedno težko pogrešali. Toda, padel je zato, ker je tako nesebično dajal vso svojo silo, vso svojo moč delavskemu gibanju, ki se je z njegovo neprecenljivo ustvarjalno silo tako obogatilo. Zato tudi ni umrl. Res je, nasmejanega, dobrega Petra ni več med nami, toda njegov duh živi v našem delavskem gibanju, v katerega je Peter vgradil tako nesebično in radodarno vse neizmerno bogastvo svojih duševnih in telesnih tvornih sil.

V tistih težkih časih, ko je na jutro socialističnega obdobja legla moreča megla ostudnih početij moskovskih birokratov in ko so umazane duše že vabile mešetarje na sedmino »za socializmom«, tedaj je neumorno snujoča misel naših komunistov, med katerimi je bil Peter pravi vzor, kot vedno do tedaj, udarila v sredo te dušeče megle in odgrnila prava obzorja socializmu ter se z vsem ognjem svoje biti vrgla na delo, da zakoliči pravo pot socializmu.

Res je! Leto dni že mineva, odkar je delavska srca težko prizadela trpka resnica, da je prenehalo utripati eno najzvestejših revolucionarnih src, da je prenehala snovati bistra, prodorna misel, ki je naša revolucionarna spoznanja tako neizmerno bogatila, da je onemela tista bodrilna in odločna beseda, ki ni poznala omahovanja in kateri se nihče med delavci ni mogel zoperstavljati, da ji ne bi srčno sledil — vse to je res!

Res pa je tudi, da so ostali milijoni delavcev, ki v njih srcih bije kidričevska žilavost, milijoni delavcev, ki jih je opojila kidričevska pripadnost socializmu, milijoni, ki so se dokopali do spoznanj, h katerim je pota izkrčil Kidrič, milijoni, ki so krenili po poti, ki jo je pomagal Kidrič zakoličiti.

To sem bral z izmučenega obraza trboveljskega »knapa«. In nekaj podobnega lahko prebere človek na slehernem delavčevem obrazu.

Za to doživetje sem mu bil neizmerno hvaležen. Spoznal sem veliko resnico: Leto dni brez Kidriča nam govori, kako živo živi Kidrič v nas, zakaj brez mož, kot je bil Peter, ni revolucije, ne zmage, ne napredka.

In to doživetje sem napisal njegovemu spominu, ki je vzidan v neporušne stebre naše velike, ustvarjalne revolucije.

ra

OB ČETRTEM PLENARNEM ZASEDANJU CENTRALNEGA KOMITEJA ZVEZE KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE

Z delavci še bolj okrepimo vrste naših komunistov

V ponedeljek in torek, 29. in 30. marca t. l. je bilo v Beogradu četrto plenarno zasedanje Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Zasedanju je predsedoval generalni sekretar Zveze komunistov tovariš Tito, o organizacijskopolitičnem delu komunistov pa je poročal tovariš Aleksander Rankovič.

Dobro leto dni je od šestega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije. Uspehi, ki so jih dosegli komunisti od takrat, povedo, da je kongres določil pravo smer razvoja; ti tudi potrjujejo velik zgodovinski pomen odločitev šestega kongresa. Med najpomembnejše sodi vsekakor dejstvo, da so komunisti spoznali, da po starem — administrativno — ne morejo več delati in so iskali pota in načine, kako bi odslej uveljavljali revolucionarna načela. Prve težave so mimo in v splošnem vzeto se organizacije komunistov že prizadevajo pravilno razviti svoje notranje življenje. No, marsikje se prve čase niso znašli, nekateri kongresnih napotil niso v celoti prav razumeli, nekateri so jih celo napak razlagali. Centralni komite je na tem zasedanju razjasnil vse nejasne zadeve in tako stvari postavil na pravo mesto.

Nekateri so namreč menili, da so komunisti svojo vlogo že odigrali in da jih ni več treba, da so njihove dolžnosti sedaj prav takšne, kot drugih državljanov. Mislili so, da komunistom ni več treba usmerjati družbenega razvoja, pridobivati ljudi za socialistična načela, da ni več razrednega sovražnika in da so načela demokratičnega centralizma sedaj, v dobi »demokracije«, že za staro šaro. Nekateri so tako govorili odkrito, drugi pa so svoja modrovanja odeli s plaščem neke absolutne demokracije.

Na take strune so brenkali omahljivci in taki, ki so se morebiti razočarali, ker jih partijska legitimacija ni pripeljala na boljši položaj. Pritrjevali so jim tudi tisti, ki jim je vsaka dolžnost odveč in so bili silno navdušeni, če je kdo dejal, da bodo oproščeni vseh »nadležnih« opravil. Seveda so preostali sovražniki socializma take nazore vneto podpirali in še sami kaj dodali. Zelo bi bili veseli, če bi delavski razred in sploh delovni ljudje pri nas izgubili tisto trdno organizirano, v težkih bojih s prav taistimi sovražniki prekaljeno Zvezo komunistov. Taki so še med nami in tudi po svetu jih ne manjka. Z Zahoda nas silijo na primer z večstrankarskim sistemom in poskušajo, kako bi ga pri nas uveljavili, četudi proti naši volji. Na Vzhodu še vedno niso preboleli, da smo se jim tako odločno postavili po robu, in govoričijo, da je spor le ideološki in da smo se odmaknili z marksističnih stališč. Oboji bi nas radi razedinili. Pri tem pa jim je na poti trdno organizirana Zveza komunistov. Sovražnikov nam torej res ne manjka.

Prav zaradi tega morajo biti komunisti trdno organizirani, ideološko trdni usmerjevalci socialističnega razvoja, zlasti pa v praktičnem boju za socialistične družbene odnose nenehoma uveljavljati socialistična načela.

Zadržimo se malo dlje ob tem!

»Komunisti naj ustvarjajo javno mnenje, ne pa gnili anarhodemokrati in prismojeni malomeščani«

Tako je dejal tovariš Tito na plenarnem sestanku Centralnega komiteja. Ni si namreč moči misliti, da bi se družba razvijala sama po sebi, brez zavestnega, subjektivnega činitelja. Komunisti so tisti, ki spoznavajo nujnosti družbenega razvoja, pridobivajo delovne ljudi za ideje socializma ter jih združujejo, da ta načela tudi uresničujejo. Njihova vloga ni danes prav nič manjša od tiste, ko so pripravljali in vodili oboroženo revolucijo. Te vloge ne moremo omejiti le na vzgojo in dviganje zavesti ljudi z zaostalimi nazori. To je premalo. Komunist je dolžan, da, na primer v podjetju, budno pazi na to, kako dela delavski svet, kako gospodarijo, da ne bi kdo škodoval kolektivu in skupnosti. Prav nič drugače ni z družbenimi organizacijami, z oblastvenimi vodstvi itd. Ničesar se v družbi ne bi smelo zgoditi, ne da bi imel komunist določenega stališča, ne da bi se čutil sam odgovornega za vse, kar se v družbi dogaja.

Iz tega, da so komunisti gibalo družbenega življenja, sledi drugi zaključek: komunisti morajo biti sami dovolj ideološko trdni za spopad z razrednim sovražnikom, z zaostalo miselnostjo, malomeščanskimi nazori in vsem tistim, kar je kapitalizem še pustil v srcih naših ljudi.

Plenarno zasedanje Centralnega komiteja nam je dalo tudi v tem jasna napotila. Ne gre za proučevanje neke »čiste teorije«, kot je dejal tovariš Ziherl marveč za seznanjanje z našimi izkušnjami graditve socialistične družbe, za poljudno razlago vsakdanjih življenjskih vprašanj ki delovnega človeka zanimajo in ki si jih sam ne zna razložiti. Če tega komunisti ne opravijo, prevzamejo »pojasnjevanje« drugi, tudi sovražniki. Le-ti pa razlagajo vsak naš ukrep po svoje, s svojih razrednih ali birokratsko omejenih zrelišč.

Marsikje se je na primer takrat, ko je izšla uredba o obračunskih plačah, dogodilo da so nekateri ljudje iz upravnega vodstva podjetja brž napravili površne kalkulacije in govorili, kako bodo delavci prizadeti. Besedovali so, da je novi gospodarski sistem zanič. Govorili so o zmanjšanju plač, da bi ustvarili v delovnem kolektivu nerazpoloženje do vsega gospodarskega sistema in vzbudili nezaupanje vanj. Seveda so imeli ob tem svoje račune. Zadnje gospodarske uredbe onemogočajo za družbo škodljivo gospodarjenje (ob katerem si je marsikdo na račun skupnosti ustvarjal poceni popularnost med delavci) in dajejo večja pooblastila delavskim organom upravljanja v podjetju in v komuni. S tem se pa seveda nerad sprijazni tisti, ki je doslej prav zaradi pomanjkljivih gospodarskih predpisov dobro živel.

Na ramah komunistov leži torej velika odgovornost. Zares, biti komunist ni lahko.

(Nadaljevanje na 2. strani)

OB PISMU CENTRALNEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

V boj za znižanje cen naših proizvodov

Tarifnih pravilnikov letos ne kaže spreminjati. — Podružnice in sveti v »prvih linijah« delovanja sindikatov

Koncem preteklega meseca je predsedstvo Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije na svoji seji razpravljalo o uresničevanju letošnjega gospodarskega načrta. Ob tej priliki je bilo govora predvsem o družbeno ekonomskih načelih, na katerih je zasnovan letošnji gospodarski načrt in o deležu delavskih sindikatov pri uresničevanju tega načrta.

Centralni svet je v posebnem pismu obvestil o tem vse sindikalne organizacije in vodstva; širši javnosti pa je vsebina pisma poznana iz tiska. Zato meni ne kaže ob tej priložnosti ponavljati vsebine omenjenega pisma, ampak bi rad povedal le nekaj misli, ki iz njega jasno dihajo in ki so za družbeno delovanje delavskih sindikatov v preostoječem obdobju posebno važne. Jasno je seveda, da vrednotijo delavski sindikati v naših družbenih pogojih (to je v pogojih socialistične lastnine in delavskega gospodarjenja) družbeno gospodarska načela, na katerih je zasnovan gospodarski načrt in načine, po katerih je ta načela uveljavljati, z dveh stališč: Prvič, s stališča napredovanja gospodarstva kot celote, saj je skupno z ostalimi delovnimi ljudmi lastnik vseh naših skupnih proizvodnih dobrin tudi delavski razred in je njegov soliden gospodarski napredek odvisen samo od napredovanja celotnega gospodarstva. Drugič, s stališča praktičnega uveljavljanja socialističnih gospodarskih odnosov v gospodarstvu, seveda v okviru splošnih družbeno gospodarskih možnosti.

To je povsem razumljivo, ker je v naših družbeno gospodarskih pogojih povsem nemogoče posebej skrbeti za splošni gospodarski napredek skupnosti in posebej za oblikovanje praktičnih socialističnih gospodarskih odnosov. Ti dve stvari druga na drugo odločilno vplivata in se med seboj dopolnjujeta. Boj za eno predpostavlja uveljavljanje druge in obratno.

Če se sedaj povrnem k omenjenemu pismu Centralnega sveta, moram reči, da se mi zdita dve trditvi, povedani v njem, zlasti pomembni. Naj jih zato na tem mestu ponovim.

Prva se glasi takole: »Ker so za vse gospodarske organizacije ustvarjeni v glavnem enaki pogoji za proizvodnjo, poslovanje in prodajo, so postavljeni delovni kolektivi v enakopraven položaj.«

Druga pa je tale: »Ker bo letos še veljal lanski tarifni sistem, menimo, da tarifnih pravilnikov ne bi bilo treba ponovno sestavljati v vseh podjetjih, marveč samo v tistih, kjer je to potrebno, ali pa, kjer je pravilnik v nasprotju z novimi zakonitimi predpisi.«

Zakaj se mi zdita ti dve trditvi predvsem važni? Najprej nekaj misli k prvi trditvi — to je, da so gospodarska podjetja sedaj družbeno gospodarsko v enakopravnem položaju. To se pravi: z enakimi merili merimo njihove gospodarske pravice in obveznosti. S temi načeli smo napravili odločilni korak iz območja administrativnih spon. Če nič drugega, pomeni letošnji gospodarski načrt že po tem velik napredek v gospodarstvu. Odslej bodo namreč ekonomski zakoni sproščeno delovali. Kolektive in njihovo gospodarjenje bodo gospodarski organi vrednotili in usmerjali z gospodarskimi merili in z gospodarskimi sredstvi. Ta merila in ukrepi pa so za vse gospodarske organizacije enaki. To je v bistvu socialistično načelo urejanja odnosov med gospodarskimi organizacijami!

Iz tega izhaja, da bodo odslej boljše uspevala gospodarska podjetja, ki bodo boljše gospodarila. To je ona, ki bodo pravilneje in koristneje izrabljala osnovna sredstva, ki so jim zaupana v uporabo, ki bodo skrbneje in tehnično čimbolj dognano izpopolnjevala organizacijo proizvodnje in ki jih bo vo-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Zdrav delavski duh naj preveva vse naše početje. To misel čutimo na letošnjih zborih sindikatov in tudi na občnem zboru sindikalnega sveta v Trbovljah

ČUDNA TEORIJA O »SAMOUPRAVNIH« PRAVICAH DELOVNEGA KOLEKTIVA

Tovariš Viljem Koren, pravni referent rudnika lignita v Velenju, nam je poslal obsežen dopis, pravzaprav razpravo o tem, ali je inšpekcija dela nadzorni organ v podjetju.

V razpravi prihaja do naslednjih zaključkov:

a) »Gospodarska organizacija je v pogojih delavskega upravljanja samoupravna družbena enota. To ne velja le za področje proizvodnje, temveč tudi za urejevanje disciplinske odgovornosti uslužbencev in delavcev gospodarskih podjetij, ker vpliva ureditev tega področja neposredno na gospodarske rezultate tega podjetja, to se pravi, na tisto področje, kjer se narodni dohodek neposredno ustvarja.«

b) »Izločitev izključne pristojnosti v ureditvi disciplinskih odgovornosti iz samoupravnih pravic delovnih kolektivov bi pomenila poseg v te pravice z vsemi dalekosežnimi posledicami, tako na področju delovne discipline, kot v proizvodnji. Zato se morajo naši delovni kolektivi in njihovi organi odločno postaviti po robu kakršnim koli poskusom, da bi okrnili njihove samoupravne pravice. Tak boj je potreben in upravičen, ker se sicer iz raznih birokratskih teženj ali navad izigravajo naši novi predpisi o delovnih odnosih v gospodarskih podjetjih.«

c) »Vsaka malomarnost ali nedisciplineranost delavca ali uslužbenca gre nujno v breme kolektiva in s tem skupnosti. Zato je več kot jasno, da so izključno samoupravni organi podjetja tisti, ki so dolžni in upravičeni ukrepati, da bi preprečili nedisciplineranost pri delu ali v pojmovanju delovnih dolžnosti. To je sestavni del samoupravnih pravic. In ti organi opravljajo to svojo dolžnost po svojih voljenih organih, disciplinskih sodiščih prve in druge stopnje. Zato moramo pojmovati pravomočno sodbo disciplinskega sodišča kot preudaren in nepreklicen manifest volje kolektiva. (Podčrtal V. J.) Iz tega sledi, da spada ureditev, izvajanje in odločanje o disciplinski odgovornosti v izključno pristojnost delovnega kolektiva, ozir. njegovih organov upravljanja in da ni in ne more biti organ izven kolektiva, ki bi imel pravico dokončno posegati v disciplinske zadeve.«

č) »Mnenja smo, da je zrelost naših organov samoupravljanja v podjetjih zadostno poroštvo, da opravljajo to družbeno funkcijo objektivno, nepristransko in zakonito.«

d) »Napačno je istovetiti kazensko in disciplinsko odgovornost, ker se med seboj bistveno razlikujeta. Osnovni pogoj za kazensko odgovornost je dejanje, ki je družbeno nevarno, za disciplinsko odgovornost pa kršitev delovne discipline in dolžnosti, ki izvirajo iz delovnega razmerja. Kazenska odgovornost torej ne izključuje disciplinske kazni za tisto dejanje, ki je bilo predmet kazenskega postopka, čeprav je bil obdolženec oproščen kazenske odgovornosti.«

Na osnovi vseh teh trditev prihaja tovariš Koren do zaključka, da »inšpekcije dela niso nadzorni organi v disciplinskih zadevah državnih gospodarskih podjetij«.

Mimogrede naj najprej pojasnim, da državnih gospodarskih podjetij ni več. Takšen družben položaj gospodarskih organizacij je prenehal, čim so delavci prevzeli njihovo upravljanje v svoje roke. Gospodarska podjetja niso državna, marveč družbena lastnina.

Izhodišče vseh Korenovih razlag je samostojnost delovnega kolektiva. Tudi jaz sem za samostojnost, le da si jo drugače predstavljam.

Ker takšne stvari večkrat slišimo v tej ali oni obliki, je prav, da se o vsem malo več pomenimo.

Delovni kolektiv upravlja podjetje v imenu skupnosti. To pa mu nalaga tudi določene dolžnosti: gospodariti mora po veljavnih predpisih in socialističnih moralnih načelih, torej tako, da bodo zavarovane koristi družbe, delovnega kolektiva in neposrednega proizvajalca. Vsi ti so namreč v vzajemnem medsebojnem odnosu. Sem pa spada tudi vse tisto, kar neposredno vpliva na gospodarski uspeh podjetja. Prav na tem področju mora skupnost najbolj zaščititi sebe in s tem tudi graditev socialističnih odnosov ter z družbenim planom predvideti dejavnost podjetij za uresničevanje najkoristnejših družbenih ciljev. Če tega ne bi bilo, bi zavladala v proizvodnji anarhija, vsako podjetje bi vleklo na svojo stran, videlo le svoje koristi in potem bi o graditvi socialističnih odnosov ne mogli več govoriti. Do takih posledic bi prišlo, če bi se odločili za Korenovo stališče! Zato je po moji sodbi nesprejemljivo, da bi bil delovni kolektiv v taki meri samostojen, da sploh ne bi bil družbeno nikomur odgovoren v vseh tistih primerih, ki neposredno vplivajo na gospodarski uspeh podjetja.

Ker je tako stališče nesprejemljivo, je tudi zaključek, ki ga je napravil tovariš Koren, dvomljive vrednosti. Pravi namreč, da je delovni kolektiv neodvisen pri urejevanju disciplinske odgovornosti uslužbencev in delavcev gospodarskih podjetij, ker vpliva ureditev tega področja neposredno na gospodarske rezultate podjetja.

Pri tem gre še za nekaj drugega. Kot mora skupnost ščititi svoje koristi, prav tako varuje tudi koristi in zakonite pravice delovnih kolektivov ter posameznikov. Zavarovati mora, da se na vseh popriščih družbenega dogajanja spoštujejo socialistična načela v medsebojnih odnosih. Da, tudi vsakega delavca in uslužbenca, kajti nam vsem ne more in ne sme biti vseeno, če se komu godi krivica. Ni mi pa treba posebej dokazovati, da se to dogaja tudi v delovnih kolektivih. Primerov za to je dovolj in jih tudi tovariš Koren pozna. Ničesar novega pa nam ni povedal, ko je dejal, da so delovni kolektivi zreli, da sami upravljajo, vendar to še ni zadostno poroštvo, da v kolektivu ne bi ponekdaj udarila na dan napačna naziranja, maščevalnost, birokratizem itd. Zato smo ustanovili inšpekcijo dela, da varuje zakonitost, bdi nad zakonitimi pravicami članov delovnega kolektiva in jih ščiti pred morebitnimi samovoljnimi ukrepi s strani vodstva podjetja, pa tudi pred delovnim kolektivom, če se je pregrešil nad svojim sotovarišem. Zato je tudi tisti 21. člen zakona o inšpekciji dela, ki tovarišu Korenu nikakor ne gre v račun in zaradi katerega poziva vse delovne kolektive v boj proti »birokratizmu« inšpekcije dela, ki se upa vmešavati v »samoupravne pravice« delovnega kolektiva.

Ne morem si kaj, da se ne bi ustavil še ob trditvi, da je razsodba disciplinskega sodišča preudaren in nepreklicen manifest volje kolektiva. S tem jemlje Koren pravico tistemu, ki ga je disciplinsko sodišče morda po krivem obsodilo, da bi se komur koli pritožil. Nihče izven kolektiva nima pravice, da bi posegal v disciplinske zadeve, pravi tovariš Koren. Po krivem obsojeni se po njegovem tudi na sodišče ne sme pritožiti, kajti sodišče nima nobene besede. Do takšnih zaključkov se je torej tovariš Koren dokopal. Menim, da k takim trditvam res ni treba še posebnih razlag, saj je kot na dlani, da s socialističnim pojmovanjem družbenih odnosov nimajo prav nikakršne zveze.

Nekaj pa le moram dati tovarišu Korenu prav. Strinjam se s tem, da sta kazenska in disciplinska odgovornost dve različni stvari. Vendar — kaj, če se dogodi tako, kot se je v primeru, zaradi katerega je tovariš Koren zgradil vso svojo teorijo o nedotakljivosti samoupravnih pravic delovnih kolektivov?

Poglejte, v čem je vsa zadeva! Nekega tovariša so v rudniku sodili in obsodili z disciplinskim odpustom, istočasno pa ga predali sodišču. Kazensko sodišče je spoznalo, da je tovariš nedolžen in izrecno napisalo v razsodbi, da ni krив. Omenjenega tovariša pa so postavili pred sodišče za isto stvar, zaradi katere so ga disciplinsko odpustili. Inšpekcija dela je po svoji vesti smatrala, da ni mogoče, da bi o isti stvari dva organa prišla do tako različnih zaključkov, ki se med seboj izključujejo. Zato je razveljavila disciplinski odpust, da bi delavski svet po ugotovitvah sodišča o zadevi še enkrat presodil. No, tovariš Koren, kot vse kaže, se s tem ni sprijaznil in tako je nastala ta teorija, ki zagovarja stališča, ki s socializmom nimajo prav nobene zveze, čeprav so polna lažisocialističnih fraz.

Tako nastajajo »teorije« in »teorijice«, trkanje na prsi v »imenu delovnega kolektiva« in klici delovnim kolektivom na boj proti birokratizmu, da bi opravičili mnenje posameznikov ob enem samem primeru.

Vlado Jarc

NIKDAR NE POZABIMO NA DELAVSKA NAČELA

Delavsko samoupravljanje v gospodarstvu je tisto, kar je najznačilnejše v družbenem življenju pri nas. Le-to poganja še širši razmah družbenega upravljanja na vseh področjih naše družbene dejavnosti. Ono je začetek oblikovanja družbenega upravljanja na višji stopnji, ki je značilno za brezrazredno družbo.

Z delavskim samoupravljanjem je ukinjena delitev dela med proizvajalcem in lastnikom proizvajalnih sredstev, kakršno poznajo vsi izkoriščevalski družbeni redi, zlasti pa kapitalističen, in ki je temelj izkoriščanja delovnega človeka. Pri nas pa proizvajalci tudi upravljajo podjetje in te delitve na lastnika in proizvajalca, na izkoriščevalca in izkoriščanega ni več. Proizvajalec pri nas proizvaja, upravlja ter brani svojo oblast, saj le to lahko do kraja izbriše vse ostanke izkoriščanja.

Teh nekaj misli sem napisal zavoljo tega, ker prav sedaj volimo delavske svete in marsikdaj pozabimo na temeljna obeležja delavskega upravljanja. Marsikdaj se uveljavljajo nazadnjaški nazori v gospodarjenju, kar zlasti občutijo tisti, ki se z gospodarjenjem neposredno ukvarjajo. V vsem našem delu pa morajo prevladati delavska načela, potem bo napak manj in v gospodarjenju ne bomo zašli na stranpota.

Mujaga Došič, Lendava

MANJ — TODA BOLJE

Spet nam leži nekaj na srcu, kar bi radi povedali našim pridnim in skrbnim sodelavcem — našim dopisnikom. Seveda, kot vedno tudi tokrat obstaja nevarnost, da bodo nekateri dejali — pa saj to vemo, zakaj to pripovedujete. Tej nevarnosti se ne moremo nikdar povsem izogniti. Zakaj, je že tako, da je včasih nekatere stvari treba večkrat ponoviti, ker se še in še najdejo taki, ki zanje ne vedo ali pa jih niso prav razumeli.

Tako je tudi z zadevo, o kateri bomo danes pisali. Torej, va malo potrpljenja, če so vam stvari že znane.

Nekateri, sicer marljivi dopisniki, ki tudi lepo in zanimivo pišejo, se še sedaj niso mogli otresti navade, da svoje članke napišejo v več izvodih in jih pošljejo različnim uredništvom. Na ta način nas večkrat spravijo v res neljubo zagato. Mi njihov dopis pošljemo v tiskarno, tam ga postavijo in pripravijo za tisk — v tem času pa v nekem drugem listu izide isti članek, enako napisan. Mi smo prisiljeni članek vreči v koš (seveda pa smo imeli s stavljenjem precejšen strošek), ali pa se izpostaviti nevarnosti, da nam ta ali oni čitatelj očita, da »prepisujemo« članke.

Niti prva niti druga rešitev ni dobra. Zato prosimo vse dopisnike, naj tiste dopise, ki jih naslove na naš list, ne pošiljajo tudi drugam, ali pa naj vsaj pod dopis napišejo, v katera uredništva so ga vse poslali, da se potem z uredništvi dogovorimo, kdo bo dopis natisnil, kdo pa bo uporabil samo določene podatke iz njega.

No, prepričani smo, da bodo ta nasvet upoštevali še vsi tisti, ki so doslej drugače ravnali. To seveda ne pomeni, naj dopisniki, ki se redno oglašajo v našem listu, ne bi pisali tudi v druge. Ne! Ampak vedno naj se odločijo, v kateri list bodo poslali svoj dopis — ne v vse.

Na splošno moramo ugotoviti, da velik del dopisnikov pošilja že prav lepe dopise in zberejo veliko zanimivih podatkov o njih. Nekateri pa še vedno radi »frazirajo« in potem pozabijo na bistvo: na podatke. Na tem bolehajo, recimo, večinoma vsi dopisi enega naših zelo marljivih dopisnikov z Jesenic. Ta navadnost »fabricira« članke. Seveda so potem taki prispevki slabi, podobni bolj omlatenim snopom, kot čemu drugemu. Ker premalo skrbno pripravi članke, se primeri, da v dveh zaporednih dopisih o isti zadevi piše različne stvari, presoja z nasprotujočimi si sodbami in podobno. To seveda nalaga uredništvu obilo dela, da med kopico besed najde bistvo stvari, in pušča občutek nezaupanja v dopisnika, ker iste stvari različno sodi v zaporednih dopisih.

To ni dobro. Pri tem velja nasvet: Manj, toda bolje!

Uredništvo

Z delavci še bolj okrepimo vrste naših komunistov

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kos vsem viharjem

Krepko se moti vsak tisti, ki meni, da organizacijska načela Zveze komunistov ne veljajo več, ali da so komunisti količkaj odstopili od njih. Demokratični centralizem velja prav tako danes, kot je veljal v preteklosti. Vsak komunist ima pravico, da pove tudi o najvažnejših vprašanjih, kaj misli. Toda čim je sklep sprejet, ga mora uresničevati vsak, četudi se v razpravi ni zavzemal za takšno rešitev. Čim se vodstvo Zveze komunistov postavi na določeno stališče, je to že stališče vsakega komunista in truditi se mora, da vsakega državljana prepriča, da je takšno stališče pravilno in da dela za njegovo uresničitev.

Če se je na primer osnovna organizacija Zveze komunistov v tovarni odločila za določeno stališče v gospodarjenju, je vsak komunist dolžan, da to stališče zagovarja v delavskem svetu, v sindikatu, povsod med delavci. Prepričati mora vsakega člana kolektiva, da je tako prav in nič drugače. Seveda pa prevzamejo komunisti polno odgovornost tudi za posledice, če je morebiti rešitev, kakršno predlagajo, slaba.

Takšna je disciplina komunistov. Zveza komunistov mora torej biti takšna disciplinirana monolitna organizacija, ki bo kos vsem viharjem, kar se jih dviga na obzorju proti nam — to je eden temeljnih zaključkov plenarnega zasedanja.

Delavci smo po razrednem poreklu za socializem

Nedvomno je eden izmed vzrokov, da komunisti ponekod napotil šestega kongresa niso razumeli, da so marsikje izgubili orientacijo, tudi v tem, da je v Zvezi komunistov sorazmeroma še malo delavcev. Od okrog 700.000 članov je le 191.000 delavcev, torej slaba tretjina.

Delavci imamo tenak razredni posluh, ki je v političnem boju izredno pomemben. V najtežjih trenutkih delavec ne bo klonil, najmanj pa pozabil na koristi svoje socialistične domovine. Delavci mnogo laže razumemo potrebe skupnosti, saj je vsa naša zgodovina ena sama izkušnja, da v razrednem boju ne more nihče gledati le nase. To velja danes prav tako kot prejšnje čase. V težkih in usodnih trenutkih bo delavec mnogo laže našel za delavsko stvar najboljšo pot, kot kateri koli drugi. To je tudi razumljivo, saj gre za naše stvari in sami najbolje precenimo, kaj socializmu koristi in kaj mu škoduje.

Zato tudi tovariš Tito pravi: »Okrepiti socialno sestavo, delavsko sestavo v naši Zvezi komunistov, to je sedaj glavno.«

Organizacijska napotila plenuma

Oglejmo si sedaj, kakšna so napotila četrtega plenarnega zasedanja za delo osnovnih organizacij komunistov!

Plenum ugotavlja, da so se komunisti v podjetjih še najbolj znašli in da jim je v glavnem jasno, kakšno naj bo njihovo delo. Seveda so nekateri tudi tu napak razumeli svojo vlogo. Ali so se ukvarjali zgolj z ozkimi organizacijskimi vprašanji, ali pa se je osnovna organizacija zanimala le za organizacijo dela in proizvodnjo v podjetju. Prvo in drugo je narobe.

»Poglavitna naloga osnovne organizacije komunistov v podjetju je, da politično vzgaja in ideološko izobražuje tako komuniste kot tudi vse ostale delavce, da jih organizira in mobilizira za izpolnjevanje nalog v graditvi socializma.« Tako je opredelil naloge komunistov v podjetju tovariš Rankovič. V delovnem kolektivu, ki sam gospodari in upravlja, se prenekaterikrat dogode stvari, ki morajo vsakega komunista in delavca resno skrbeti. Še so protisocialistične težnje, težnje po direktorski samovolji, ali pa po anarhistični nebrzdanosti zaostalih delavcev. Niso tudi redki pojavi kriminala, razsipnosti, brezbrižnosti do delovne storilnosti, še napak pojmujejo družbeno lastnino itd. Vse to mora boleti slehernega poštenega delavca, še bolj pa komunista.

Še ena stvar je, na katero je plenum posebej opozoril. Komunisti iz podjetij se še premalo zanimajo za življenje izven delovnega kolektiva. Premalo jih je čutiti v Socialistični zvezi Če stanujejo na vasi, tam v glavnem politično niso dejavni, dasi bi lahko prav oni močno vplivali na delo Socialistične zveze in ljudskega odbora.

Podrobnejša napotila plenuma Centralnega komiteja pa so naslednja:

1. Na vseh tistih ustanovah, ki niso čisto administrativnega značaja, je treba ustanoviti osnovne organizacije Zveze komunistov (zdravstvene, kulturne, prosvetne, propagandne ustanove itd.).

2. Pri organizacijski zasnovi dela in oblikovanju osnovnih organizacij naselja se je treba izogibati vsem togim oblikam in šablonam.

3. Vedno je treba upoštevati različno ideološko, politično in kulturno raven članov in po tem urediti ideološko vzgojno delo.

4. V osnovnih organizacijah je treba izvoliti sekretariate, ki naj bi vodili delo po pooblastilih organizacije.

5. Iz vrst komunistov je treba izločiti take, ki so po svoji ideologiji in nazorih tuji Zvezi komunistov.

6. V administrativnih ustanovah, združenjih in društvih, kjer ni osnovne organizacije komunistov, naj se osnujejo aktivi komunistov. To seveda le tam, kjer so zares potrebni in koristni.

7. Odprte sestanke komunistov je primerno sklicevati le takrat, kadar se razpravlja o splošnih političnih vprašanjih, ne pa takrat, kadar obravnavajo komunisti notranja organizacijska vprašanja.

Ko je plenum razpravljal o delu mladine, je ugotovil, da je opustitev mladinske organizacije v šolah in podjetjih marsikje močno škodovala. Zato znova proučujejo, da bi tod mladinske organizacije obnovili. Posebej pa bi bilo treba proučiti, če ne bi kazalo mladinskih organizacij v delavskih naseljih ob tovarnah vseeno ustanavljati po teritorialnem načelu. Plenum je posebej naglasil potrebo po šolanju in strokovni izobrazbi delavske mladine. O delu sindikatov plenum ni posebej razpravljal. Odločil se je, da bo njihovo delo obravnaval na posebnem zasedanju.

V razpravi na zasedanju je prišlo do posebnega mesta delo komunistov v uredništvih, založbah, filmskih podjetjih, gledališčih umetniških združenjih itd. Ker so po šestem kongresu tod razpustili osnovne organizacije komunistov, so marsikje prodrli malomeščanski anarhistični nazori o svobodi umetniškega ustvarjanja, opravičevanje izdajanja sumljive literature, slabih filmov, z bojem za rentabilnost itd. Plenum je pooblastil Izvršni komite Zveze komunistov, da ta vprašanja posebej prouči in določi jasne smernice tako, da bo vsak, »kdor bi se hotel temu izogniti in to izigrati, vedel, da ne more, ker bo to črno na belem videl in vedel, da se tega mora držati«, kot je povedal tovariš Tito.

Četrto plenarno zasedanje Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije je torej neprecenljivega pomena za nadaljnji socialistični razvoj naše domovine, dalo je vsem delovnim ljudem novega zagona v težkem boju za socialistične družbene odnose.

KO PREBEREŠ »DELAVSKO ENOTNOST«, JO POSODI TUDI SVOJEMU TOVARIŠU!

OB ROBU DOGODKOV

KAJ SE DOGAJA V EGIPTU

Revolucija v zagati

Z zahodnih pustin so privele v egipčansko prestolnico prve sape toplega pomladanskega vetra hamsina. Vendar bi bilo v Kairu vroče tudi brez tega vetra. Zadnja dogajanja v Revolucionarnem svetu so povzročila veliko razburjenje po vsej deželi, v Kairu pa je to razburjenje preraslo v demonstracije in stavke, med katerimi je bilo slišati celo strele in eksplozije bomb.

V zadnjem mesecu smo že veliko pisali o Egiptu. Najprej smo iskali vzroke Nagibovega padca, potem nas je presenetil njegov ponovni vzpon, govorili smo o navidezni enotnosti Revolucionarnega sveta, ki je pred nekaj tedni sklenil, da bo prepustil krmilo države korumpiranim vrhovom starih strank in že zopet smo pisali o neenotnosti, o sporu v Revolucionarnem svetu in vladi, o Nagibovih težnjah in težnjah Revolucionarnega sveta, ki je v zadnjih dneh s podporo delavcev in felahov krepkeje prijel za krmilo.

Vsi ti nasprotujoči si dogodki vzbujajo vtis, da je zajela vladajoče kroge Egipta precejšnja zmeda in iz te zmede se dvigujejo na površje posamezne osebnosti kot bi sedele na gugalnici: enkrat Nagib, potem Naser, že zopet Nagib in zopet Naser . . . Vendar je ta vtis precej površen; dogodki sami so mu nadali takšen pečat, saj se je v zadnjih dneh položaj že toliko zbistril, da lahko resneje ocenimo ozadje teh večnih sprememb v Egiptu.

Egipt je sicer velika dežela (za štiri Jugoslavije), toda 95 % vsega ozemlja pokriva pesek. Od 21 milijonov prebivalcev jih 20 milijonov prebiva na obrežju Nila, na površini, ki je velika komaj 38.000 kvadratnih kilometrov. Na enem kvadratnem kilometru živi povprečno 540 ljudi (največja gostota na svetu).

Dežela je zelo zaostala. 71 % prebivalcev živi od kmetijstva, ki je zelo primitivno in v katerem še vedno vladajo fevdalni zakoni. Okoli 11.000 veleposestnikov poseduje 924.000 hektarov zemlje, 2,509.000 malih kmetov pa le 842.000 hektarov. Mnogo zemlje imajo tudi razne verske muslimanske ustanove. Kmetje so večinoma zakupniki (felahi), ki plačujejo lastnikom zemlje od ene do dveh tretjin pridelka. Na vaseh je tudi polno različnih oderuhov, ki si kopičijo bogastvo z visokimi obrestnimi merami od posojil (30 do 40 %). Nepismenost je splošna, kdor zna napisati le nekaj besed je číslan mož, pobiralec davkov, preddelavec itd.

Največ veleposestnikov živi v velikih mestih (Kairo ima 2 milijona, Aleksandrija pa milijon prebivalcev), kjer so si pridobili isti družbeni položaj kot meščani, ki se ukvarjajo v glavnem s trgovino. V zadnjih desetletjih pa so trgovci in zemljiški gospodje naložili precej kapitala v industrijo in si zagotovili vpliv v najvažnejših političnih strankah, vladi in parlamentu. Tako nastaja industrijski kapital, ki je sicer še slaboten, vendar že dokaj močno vpliva na življenje v Egiptu.

V predmestjih velikih mest pa životari proletariat. Številčno je precej močan (2 milijona) toda zelo mlad, zaostal, neenoten, brez svoje politične organizacije, brez jasnih ciljev, plebs, ki se ogreva zdaj za enega in zdaj za drugega, vedno za tistega, ki mu govori, da bo izboljšal težavne življenjske pogoje delavcev.

Delavske plače so zelo nizke. Plače nekvalificiranih delavcev so nekajkrat manjše od plač kvalificiranih. Zaposlene žene (ponekod je med zaposlenimi petina žena) dobivajo polovico mezde, ki jo prejemajo moški. Zaposlenih je tudi veliko število otrok, med katerimi so tudi osem in devetletni otroci. V mnogih manjših podjetjih delajo 12 ur dnevno. V večjih pa od 48 do 54 ur tedensko. Za strokovno izobrazbo nihče ne skrbi. Nizke mezde silijo delavce, da se selijo iz tovarne v tovarno, iz ene industrijske veje v drugo.

Polfevdalni in kapitalistični vršički egipčanske družbe so številčno slabi, vendar iz njih izhajajo skoraj vsi izobraženci (učitelji, advokati, uradniki, novinarji in drugi). V srednjih in višjih šolah so skoro samo otroci bogataševi. Tudi tako imenovani srednji sloj (obrtniki, trgovci, mlada drobna buržoazija, del izobražencev) je številčno slab; toda v zadnjem času se je nekoliko okrepil in z njegovo okrepitvijo so se v egipčanskem življenju začele resneje pojavljati protifevdalne meščanske tendence, ki so se močno uveljavile ob odstranitvi kralja Faruka in prihodu na oblast revolucionarnega gibanja egipčanskih oficirjev.

Stare meščanske in nacionalistične stranke (vafdistična, saadistična), ki so jih vodili skorumpirani politiki, špekulanti in oderuhi, niso bile sposobne upreti se fevdalcem in vrhovom oderuškega kapitala. Slabotna komunistična partija je poslušala le Moskvo, med delavci pa ni imela veliko pristašev. Nastajajoča socialistična stranka ni našla izhoda iz zmede, ki vlada v delavskem taboru. Močno nazadnjaško gibanje »Muslimanskih bratov« je podpiralo fevdalce in se zavzemalo za islamsko državo, ki bi objavila »sveto vojno« Veliki Britaniji. Agentje raznih imperialističnih sil so hujskali stranko proti stranki in s takšnimi spletkami uveljavljali v Egiptu svoje politične načrte.

Medtem ko so se vse politične stranke utapljale v svojih slabostih pa se je v egipčanskih kasarnah porajala nova politična sila. To so bili mladi oficirji, ki so zagledali luč sveta v felaških kolibah, v proletarskih predmestjih, v hišah malih trgovcev, obrtnikov ali uradnikov. Ti so iz vojaških akademij Zahodne Evrope prinesli v Egipt razen vojaškega znanja tudi precej liberalno-meščanskih, socialdemokratskih, komunističnih, anarhističnih in celo fašističnih idej. In ko so jih neenotni pogledi na življenje in na družbeni razvoj Egipta ločevali, jih je skupni nasprotnik (izkoriščevalski fevdalno-kapitalistični vrhovi, katerih simbol je bil kralj Faruk) združeval. Tako se je v egipčanskih vojašnicah razvilo »gibanje svobodnih oficirjev«, ki je pred dvema letoma izgnalo Faruka in prevzelo oblast.

Takrat so mnogi menili, da bo Revolucionarni svet ostal na oblasti toliko časa kolikor bo potreboval, da uniči dvorsko korupcijo in onemogoči odpor Farukove skupine. Tako so mislili tudi predstavniki starih meščanskih strank, ki so pozdravljali generala Nagiba kot »rešitelja domovine« in ga prosili naj jih sprejme v svojo službo. Prepričani so bili, da se bo vojska kmalu umaknila v vojašnice in jim prepustila krmilo države. Nekateri znaki govore, da se je ena izmed skupin v revolucionarnem gibanju že tedaj zavzemala za umik, toda zmagala je večina v Revolucionarnem svetu, ki je trdila, da so vzroki zla mnogo globlji, da je korupcija proti kateri so se vojskovali, le zunanji odraz nezdravih razmer v gospodarstvu in v vsej egipčanski družbi in da so nosilci starega in nezdravega razen Faruka tudi mnogi voditelji političnih strank in drugi fevdalni veljaki. Oficirji se niso umaknili v vojašnice, ostali so na oblasti in začeli uveljavljati svoje načrte.

Res je, da doslej delovanje Revolucionarnega sveta ni kdo ve kaj spremenilo odnosov sil v egipčanski družbi. Kakšnih velikih sprememb tudi pričakovali nismo in jih niti ne bi mogli pričakovati Vendar so nekateri ukrepi revolucionarnega gibanja egipčanske vojske zelo pomembni in važni za nadaljnje življe-

ŠE K RAZPRAVAM O BOLNIŠKEM ZAVAROVANJU

Sedaj je čas, da povemo

kaj mislimo o bolniškem zavarovanju

Kot nam je že v zadnji številki našega lista povedal tovariš Tone Šturm, je Zvezni izvršni svet sestavil teze, na katerih naj bi temeljil novi zakon o bolniškem zavarovanju in ki naj bi služile za osnovo razprav v skupščinskih odborih. Ti so imenovali komisijo strokovnjakov, ki naj pripravi osnutek zakona, ter pododbore ljudskih poslancev, ki naj zbero dosedanje izkušnje in mnenja delovnih kolektivov, samouprav zavarovanja in vidnejših javnih delavcev. Predvidoma naj bi pododbori zbrali vse to gradivo že do 20. aprila. Zato svetujemo sindikalnim odbornikom, da pohite z razpravo o predlogih, o katerih nam je zadnjič govoril tovariš Šturm, in pošljejo svoja mnenja Sekretariatu za zdravstvo in socialno politiko LRS v Ljubljani. Čas je kratek in ga dobro izkoristimo, da ne bo potem, ko bo zakon že sprejet, besedovanja: to ni dobro, ono bi moralo biti drugače itd. Sedaj je torej čas za razpravo.

Danes se pogovorimo še o nekaterih stvareh iz bolniškega zavarovanja, o katerih smo sicer že tudi pred letom pisali. Ne bo odveč, če si jih ob tej priliki spet prikličemo v spomin.

Naj najprej povemo, da gledajo marsikje na vse te razprave o bolniškem zavarovanju zelo črno. Črnogledor res nikdar ne manjka, so pa med njimi tudi taki, ki namerno ustvarjajo nerazpoloženje, češ, samo vzeli nam bodo. Takle tič se širokousti, če pa dobro premisliš, vidiš, da je bilo le govoričenje, resnica pa je drugačna. Slabo voljo je pa le ustvaril.

Z našim socialnim zavarovanjem je že tako, da dajemo ob nekaterih prilikah z veliko žlico, ob drugih pa na kapljice merimo, da s tistim ne veš ne kod ne kam. Včasih smo dali tistemu, ki smo ga poslali v zdravilišče, plačo v podjetju, polno hranarino, pa še jedel, pil, spal in zdravil se je na račun socialnega zavarovanja. Sedaj plače ne dobi več, če je samski, dobi pa še vedno polno hranarino.

Kdor količkaj misli s pametjo, bo dejal, da je to razmetavanje denarja. Tega ni nikjer na svetu in ni treba, da si ob 170 ali 180 dolarjih narodnega dohodka na osebo letno privoščimo takšno darežljivost (v Ameriki pride pa čez 1400 dolarjev na prebivalca). Ne gre za to, da bi komu kaj vzeli, marveč za to, da bi denar, ki ga dajemo za socialno zavarovanje, čim pravičneje razdelili in ga tako obrnili, da bi bilo od njega čimveč koristi. Denarja ni nič več in moramo le gledati, kako bomo pametno porabili tistih 92 milijard, kolikor jih je predvidenih v zveznem družbenem planu.

Ker smo se o glavnih rečeh že zadnjič pomenili, nam ostane še nekaj zadev, ki jih bo treba na ta ali na oni način urediti. Začnimo pri prosti izbiri zdravnikov!

Prosta izbira zdravnikov?

O tem je bilo že dosti govora. Nekateri so se ogrevali za to, ker se jim zdi, da bi lažje prišli do zdravnika in si izbrali tistega, ki mu najbolj zaupajo. Pri tem naj bi zavarovanci sami plačali 30% stroškov pregleda. Tisti, ki so proti temu, navajajo močne ugovore. Pravijo, da bi s tem še bolj na široko odprli vrata izkoriščevalcem socialnega zavarovanja. Če ga ambulantni zdravnik ne bi hotel poslati na bolniški dopust, bi šel k zasebnemu. Ta bi bil mehkejši, saj bi mu plačal. Isto bi bilo tudi z zdravili, ortopedskimi pripomočki itd. Nered in še več priložnosti za zlorabe — samo to si lahko obetamo od tega.

Še en razlog vedo povedati nasprotniki proste izbire zdravnikov. Načeloma smo proti zasebni zdravniški praksi, s tem pa bi ji dali celo potuho. Kakor stvari sedaj stoje, se tehtnica nagiba bolj na drugo stran.

Naj plačamo prve tri dni bolezni?

Nekateri so prišli na misel, naj bi prvih treh dni bolezni sploh ne plačali. Tako je bilo že včasih in pravijo, da se je obneslo. S tem bi radi prizadeli vse tiste, ki brez potrebe zahajajo k zdravniku, hodijo tiste dni po svojih opravkih, in še tiste »ponedeljkarje«. Vsem tem bi res stopili na prste. Če pa pomislimo, da mora prvih 7 dni bolezni plačati tovarna, bi zneslo že kar lepe denarce. Ta predlog ima precej zagovornikov. Nasprotniki so v glavnem med zdravniki. Le-ti pravijo, da bi bilo od tega več škode, kot koristi. Bolje je, če pride bolnik k zdravniku takoj, čim začuti, da z njim ni nekaj v redu, kot pa potlej, ko se je bolezen že razvila. Tako bi nastalo namesto treh štirinajst in še več dni bolezni.

Kar drži! Tu se bo že težko odločiti.

Smo za norme, le ne na škodo zdravljenja

Izkušnje nas uče, da izdamo za zdravila več, kot bi bilo treba. Zato predlagajo, naj bi sestavili podrobna navodila, koliko zdravil sme dati zdravnik naenkrat.

Ni mi treba pripovedovati, da gre prav zaradi tega veliko zdravil v nič. Dobiš, postavim, škatlico tablet, porabiš jih le nekaj, ozdraviš, ostanek gre v omaro, potem pa v smeti, ker si že pozabil, kaj ti je bilo, ko ti jih je zdravnik predpisal. Pa če se tudi spomniš, nisi gotov, če se niso že pokvarile. Meni se je na primer tole zgodilo. Otrok mi je zbolel, srednje uho se mu je vnelo. Tako je ugotovil zdravnik in zapisal trikrat na dan po eno kapljico zdravila. Čez šest dni naj se pride pokazat, je naročil. V lekarni sem dobil seveda polno stekleničko. Po šestih dneh kapljic ni bilo treba več dajati, steklenička pa je še skoraj polna. Koliko stane, ne vem, zastonj prav gotovo ni.

Pametno bi torej bilo, da predpišejo, toliko in toliko smeš dati naenkrat, ne pa toliko, kolikor škatlica ali steklenička drži. Razume se, da ne bi smeli predpisovati tako, kot je bilo včasih pri Bolniški blagajni, ko si dobil le praške in žegnano vodo. Zdravnik naj sam izbira, da bo predpisal taka zdravila, ki najbolj pomagajo, ne glede na ceno. Določili bi le lahko: takih in takih zdravil se ne sme predpisati, ker prav takšna ali pa še boljša napravimo doma, da ne bi po nepotrebnem zapravljali deviz. Mislim, da smo vsi za to.

Pa kontrola bolnikov?

Še ena reč je, o kateri se je treba dobro pomeniti. Gre za tako kontrolo bolnikov, ki bi bila tudi bolniku v prid. Svoj čas so že bili bolniški pregledniki, pozneje so prevzele to skrb naše sindikalne podružnice. Sedaj jih ponekod spet uvajajo. Koristi bi bile vsestranske. Prvič bi moral biti tak preglednik, ali kakor koli bi ga že imenovali, šolan človek. Spoznati bi se moral tudi na zdravljenje, da bi lahko bolniku pomagal. Večkrat je bolnik prepuščen sam sebi, s postelje ne more, hrane mu ne prinese nihče itd. Če bi se tak obiskovalec bolnikov pomenil z bolnikovimi sosedi in znanci, da bi mu pomagali, bi bolniku veliko odleglo. Obiskovalec bi tudi videl, v kakšnih razmerah živi, kakšna so stanovanja, kanalizacija itd. in bi lahko veliko storil za preprečevanje bolezni. Skratka, potrebujemo socialnega delavca, kakršnega že imajo v nekaterih državah. Koristilo bi vsem: bolnikom in socialnemu zavarovanju.

Naj bo dovolj! Prav gotovo so še stvari, ki bi jih bilo treba z zakonom o bolniškem zavarovanju urediti. Zato sedaj dobro premislimo, da bo potlej vse prav!

V. J.

DNEVI, KI SO NAM OSTALI V SPOMINU

BORIS KIDRIČ

Dne 11. aprila 1953 se je ustavilo toplo srce našega Borisa Kidriča. Sredi najplodnejšega snovanja nam ga je zavratna bolezen iztrgala iz naše sredine.

Neizmerno mnogo nas je naučil Boris Kidrič. Njegovo revolucionarno bitje je poznalo samo boj; velik boj kateremu je Kidrič posvetil svoje misli — hotenja in zdravje. Odšel je od nas tovariš, ki nam je postal še posebno drag zato, ker je bil z vsem svojim plemenitim srcem, s tisočerimi nezmi zvezan z delavskim gibanjem. Umrlo je samo njegovo telo. On pa živi dalje v srcu nas vseh — živi v našem velikem revolucionarnem delu.

USTANOVITEV KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

Dne 18. aprila leta 1937 je bil na Čebinovem nad Zagorjem zgodovinski ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije.

Ustanovni kongres je izdal resolucijo, ki pravi med drugim:

Slovenski delavski razred predstavlja tretjino slovenskega naroda, predstavlja njegov najbolj zavedeni najbolj napreden in najbolj organiziran del. Zato nosi zgodovinsko odgovornost za bodočnost slovenskega naroda, kakor mu je že veliki pisatelj Cankar zapustil v oporoki —

»Na meni, na mojih plečih delavca proletarca, leži bodočnost slovenskega naroda, naroda proletarca!«

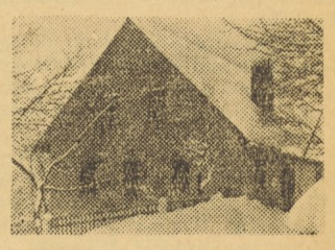

DAN ŽELEZNIČARJEV JUGOSLAVIJE

Dne 24. aprila 1920 so počili na Žaloški cesti v Ljubljani streli. 13 delavcev — železničarjev je žrtvovalo mlada življenja. »Naprej« je tedaj zapisal: »Ne razumemo, da je vlada segla po tem groznem sredstvu! Žrtve nosi sila, ki je hotela stavko delovnega ljudstva zatreti. Vzbuja se nam spomin na nedavni absolutizem. Žrtve, kri, da. To je junaštvo!«

V spomin tem padlim žrtvam-železničarjem je naše vodstvo v osvobojeni domovini v letu 1950 proglasilo 15. april za Dan železničarjev. To je bilo veliko priznanje za njihovo delovanje v zgodovini delavskega razreda.

KAKO ZNIŽATI STROŠKE SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

IZ MALEGA RASTE VELIKO

Vračajmo stekleničke, škatlice, doze itd. lekarnam. — Uredimo ambulatno zdravljenje in postavimo spet bolniške preglednike

Odkar je socialno zavarovanje v rokah samih zavarovancev, veliko razpravljamo, kako znižati stroške socialnega zavarovanja, da bi se njegovo gospodarstvo čimbolj uravnovesilo in da bi resnično bolni in zdravstvene nege ter pomoči potrebni delovni ljudje, dobili res vse, kar jim pripada in kar jim more pripomoči k okrevanju.

Pri tem želim opozoriti na nekatere izkušnje socialnega zavarovanja iz predvojnih let. Bratovske skladnice na primer so pred vojno zahtevale od svojih zavarovancev, da so v lekarne vračali stekleničke, škatlice, lončke in drugo, zlasti še, kadar so dobili zdravila drugič. S tem so prihranili veliko denarja in so te vsote tvorile v njihovih letnih obračunih visoke postavke. Če se človek včasih ozre po gospodinjstvu, najde v kotih med staro šaro veliko raznih stekleničk, doz, škatlic in podobnega. Tam se vse to praši in je v napotje. Socialno zavarovanje pa jih je moralo in jih spet mora drago plačevati. Pogosto vidimo take stvari v smeteh. Če bi o vsem tem dobro premislili in vse to tako uredili, da bi morali zavarovanci vračati vse stekleničke, neporabljena zdravila itd. lekarni, potem bi lahko prihranili kar lepe denarce.

Ne bi bilo napak, če bi mislili tudi na ambulantno zdravljenje. Marsikdo dobi tubo tega ali onega mazila. Namaže se enkrat, dvakrat, in izpuščaj, ali karkoli že je, se pozdravi. Mazilo gre v kot, socialno zavarovanje ga je pa plačalo. Če bi zavodi za socialno zavarovanje uvedli zdravljenje v ambulantah, bi tam bolniški pomočnik namazal iz skupne doze posameznega bolnika, prahranili bi pri zdravilih in še bolnik bi se res zdravil. Velikokrat namreč kdo odnese zdravilo domov, potem pa ga niti ne uporabi. Seveda bi bilo treba ambulantno zdravljenje tako urediti, da ne bi bilo treba bolniku čakati po več ur na to, da bi ga previli itd.

Večkrat smo že govorili o tem, da bi bilo treba spet postaviti bolniške preglednike Ti so bolnike obiskovali na domu in nadzorovali, če je bolnik doma, če upošteva zdravniške nasvete in če uporablja predpisana zdravila. Morda bi bilo koristno, če bi to obnovili.

Tudi obvez, povojev in podobnega materiala porabimo zelo veliko. Zahtevali bi lahko, da bi shajal bolnik le z dvema kosoma. Ko je en umazan in porabljen, naj ga zamenja z novim, starega pa opere. Tako pa enkrat uporabljene obveze zavržemo, seveda vse stroške plača pa socialno zavarovanje.

Morda bo kdo dejal, da so to malenkosti in drobnjakarstvo. Če pa le malo pomislimo, koliko vse to na leto stane, to nikakor ne bi bilo več drobnjakarstvo, saj gredo vsote v milijone. Če se je taka štednja splačala pred vojno, se bo splačala tudi zdaj, samo začeti je treba, sestaviti primeren načrt, da ne bi imelo varčevanje videza birokracije ali sitnarjenja. In uspeh bo tu!

Največ bi k varčevanju sicer pripomogla primerna zavest zavarovancev, da je premoženje socialnega zavarovanja skupna imovina in da z razmetavanjem in izkoriščanjem posredno in neposredno oškoduješ samega sebe. Dokler ne bo ta zavest prodrla do slehernega, dotlej so še potrebni takšni ukrepi, kakršne sem opisal. Morda bo še kdo drug dodal kaj primernega.

-n

Zeniški premogovnik znižal ceno premogu

V zeniškem premogovniku so sklenili znižati ceno premogu za 6 odstotkov, nasproti doseženim cenam v januarju in februarju letos. Na znižanje cen premoga v tem rudniku vplivajo manjše letošnje družbene obveznosti

V tej tovarni ni tekoče vode, zato jo dovažajo v sodih in puščajo na prostem, na nič kaj primernem in snažnem prostoru. Če bo nastala zaradi tega epidemija, kdo bo odgovarjal?

nje v Egiptu in dajejo revolucionarnemu gibanju tudi družbeno obeležje.

Revolucionarni svet je oklical republiko in sprejel številne ukrepe, ki urejajo republikansko ureditev, odpravil fevdalne nazive, uzakonil pravno enakost med prebivalci, prepovedal stare stranke in hotel ustanoviti nekakšno osvobodilno gibanje, ki bi delovalo kot zaledje revolucionarnih oficirjev. Vlada je sprejela zakon o agrarni reformi in ga že začela postopoma izvajati, s posebno uredbo je uredila plače kmetijskih delavcev, zmanjšala zakupnino, imenovala svet za razvoj nacionalne proizvodnje, ki je začel pripravljati zakonski osnutek petletnega načrta industrijske in kmetijske graditve. Opaziti je bilo tudi nekatere težnje, da bi se ta svet vmešaval v zasebno lastnino.

S temi ukrepi so revolucionarni oficirji krepko udarili po starem vladajočem sloju. Vendar je ta sloj zadržal svoje pozicije v gospodarstvu in tisku ter užival močno podporo mednarodnega kapitala.

Srednji sloji so se nekoliko okrepili in se uveljavljajo kot vladajoča sila. V povorkah, ki jih je ob praznikih prirejal režim so hodili sinovi in hčere trgovcev obrtnikov, majhnih tovarnarjev, izobražencev in uradnikov hodilo je torej meščanstvo in vzklikalo režimska gesla. Med tem pa so se tisoči delavcev zbirali v predmestjih, daleč stran od uradne povorke in vzklikali gesla o plačah, stanovanjih, zdravstveni zaščiti, toda ne gesla proti režimu, ampak za režim, za Nagiba in Revolucionarni svet, ki jim je obljubljal, da bo izboljšal njihovo bedno življenje.

Čeprav si je novi režim uspel pridobiti simpatije večine egipčanskega ljudstva, vendar svoje stranke, svojega političnega gibanja, ni ustanovil. Nekatere levičarske skupine so sicer napovedovale ustanovitev osvobodilnega gibanja (ali republikanskega socialističnega gibanja) toda zaradi odpora drugih skupin v Revolucionarnem svetu je ostalo le pri napovedi.

V gibanju egipčanskih oficirjev, ki že dokaj trdno združujejo nekaj tisoč ljudi in katerega pristaši so milijoni neorganiziranih Egipčanov, pa so se trenja med posameznimi skupinami večala in večala, dokler se niso pred mesecem dni, ob odstavitvi generala Nagiba, pojavila javno, v vsej svoji resnosti. Tiste meščanske skupine, ki so pred dvema letoma trdile, da je vojska zaključila svojo misijo, ko je izgnala Faruka, so nasprotovale levičarskim skupinam, ki so želele, da bi Revolucionarni svet globlje posegel v družbene odnose v korist srednjih slojev in tudi proletariata ter felahov. V tem boju je Revolucionarni svet izdajal svoje ukrepe in zato so te ukrepe spremljale glasne izjave o »enotnosti gibanja revolucionarnih oficirjev«, »triletni vladavini Revolucionarnega sveta«, po kateri bo zavladala »svoboda, demokracija, enakost za vse«. Razen teh dveh značilnih struj pa se je uveljavljala v gibanju tudi profašistična skupina, ki je po vzorcu dosedanjih fašističnih gibanj izkoriščala nasprotja med meščansko desnico in levico ter izrabljala v svoj prid zaostalost, neizkušenost in razdrobljenost proletariata. Tuji agentje so te spore podžigali in nesoglasja izrabljali za svoje namene.

Ob Nagibovem padcu se je prvič pokazalo, da se je general Nagib postavil na čelo tisti struji v gibanju, ki se zavzema za vrnitev vojske v vojašnice in prepustitev krmila države starim strankam. Večina v Revolucionarnem svetu pa se je postavila tem težnjam po robu in Naser (»duša revolucije«) ter Salem sta izpovedovala le težnje liberalnega meščanstva, ki se ni mogio strinjati, da bi mu po dveh letih ponovno zavladali stari politiki, predstavniki industrijskih magnatov ter finančnega in oderuškega kapitala. Boj, ki se je torej tajno bil v meščanskem taboru, je izbruhnil v javnosti in se z Nagibovo vrnitvijo na položaje predsednika republike, vlade in Revolucionarnega sveta, ni polegel. Nagibu nasprotne skupine so tokrat kapitulirale le zato, ker so spoznale, da imajo nasprotniki trdno ozadje (stare stranke, kapital, tujino, Nagibov ugled), same pa so bile brez organiziranega močnega zaledja

Nastali položaj so izkoristili Nagibovi ljudje in prisilili svoje nasprotnike, da so privolili v umik. V minulem mesecu je Revolucionarni svet sklenil prepustiti vlado starim strankam. Politične zapornike so izpustili iz ječ in hišnih zaporov. »Muslimanski bratje«, ki so jih prepovedali šele pred nekaj meseci, so se začeli ponovno zbirati. Politične stranke so se začele pripravljati na volitve v ustavodajno skupščino. Nagib je govoril, da so to najsrečnejši dnevi v njegovem življenju. Obenem pa je izjavil, da za predsednika republike ne bo več kandidiral in da bo sprejel kandidaturo le, če bo narod to zahteval. Vafdisti so že govorili o svojem kandidatu za predsednika republike. Časopisi so napadali Revolucionarni svet in hvalili Nagiba. Advokatska zbornica je zahtevala, naj se oficirji takoj umaknejo v vojašnice. Na univerzah so demostrirali »Muslimanski bratje«, metali bombe in vzklikali »sveti vojni« proti Britancem in vsem svojim nasprotnikom.

Naser pa je molčal. In Saleh Salem je molčal. Verjetno sta z molkom zakrivala priprave na ponovno akcijo proti pristašem starega režima. Morda je Revolucionarni svet le čakal, kdaj se bo Nagib obesil na vrv, ki mu jo je ponudil. V javnosti so se zopet začele širiti vesti, da bodo nekateri oficirji ustanovili republikansko socialistično stranko, v kateri bi zbrali vse patriote, in ki bi delovala kot protiutež starim strankam. Izgledalo je, kot da so vse struje revolucionarnega gibanja pripravljene sprijeti se na parlamentarnemu bojišču.

A kmalu so levičarski oficirji spregovorili. Nekateri policijski častniki niso hoteli spustiti na svobodo starega vafdističnega prvaka Mohameda el Nahasa. Major Šaker je v imenu Revolucionarnega sveta izjavil, da se je »Revolucionarni svet vse doslej poskušal bojevati proti bogatašem, ki izkoriščajo ljudstvo« in obtožil Nagiba, da je tej borbi škodoval.

Študentje so demonstrirali proti staremu režimu. Skupščine oficirjev so sprejemale spomenice, s katerimi so pozivale Revolucionarni svet, naj ostane na oblasti. Na ulicah egipčanskih mest pa so se prvič v zgodovini Egipta pojavili tudi delavci. Majhne skupine transportnih delavcev, organiziranih v kolikor toliko trden sindikat, so kmalu narasle v večtisočglave povorke. Sindikati so napovedali splošno stavko in v nekaj dneh je skoraj milijon delavcev stavkalo in zahtevalo, naj Revolucionarni svet prekliče svoj sklep o umiku. V mesta so se zgrinjale množice felahov in vzklikale agrarni reformi, revoluciji, socialnim zakonom. V Egiptu je vrelo.

Rezultati te množične akcije so se kmalu pokazali. Revolucionarni svet je sklenil, da bo ostal na oblasti, dokler ne bo izpolnil vseh svojih nalog, obenem pa je obsodil vse tiste skupine, ki zavirajo delovanje večine.

Današnji položaj je sicer ugoden za levičarske in liberalne skupine v gibanju egipčanskih oficirjev, toda ne bi mogli trditi, da je njihova zmaga kdo ve kako trdna. Pristaši meščanskih strank in nasprotniki revolucionarnih ukrepov liberalnih in levičarskih skupin niso še odložili orožja. Še vedno so močni, v rokah imajo gospodarstvo, tisk in podpira jih mednarodni kapital. Skupina mladih egipčanskih oficirjev pa se ne more zanesti na svoje zaledje. Delavci in felahi so jih sicer podprli, toda ta podpora ni kdo ve kaj trdna, saj vemo, da je delavsko gibanje še zelo slabotno in da po trenutnem navdušenju ne moremo soditi politične moči egipčanskega proletariata. Vse drugače pa bi bilo, če bi bil ta proletariat čvrsto organiziran, če bi ga vodili preizkušeni voditelji. In tudi mlada napredna buržoazija ni enotna, ni trdno organizirana. Izgleda, da se revolucionarna levica teh dejstev zaveda, od tod tudi želje po stranki ali gibanju, ki bi imelo socialistični naslov in združevalo delavce ter meščane.

Boj torej ni končan. Zaenkrat so zmagali pristaši revolucije. Nagib pa je še vedno predsednik republike, vlade in Revolucionarnega sveta, toda na te položaje se ni oziral, ko je pred dnevi v vafdističnem listu »Al Misri« odkrito napadel Revolucionarni svet. Mnogi opazovalci menijo, da ga bodo kmalu odstranili z vseh vodilnih mest. Ali pa tudi ne. Kdo ve. Vsi dogodki doslej nam še niso dovolj jasno odkrili posameznih struj v gibanju egipčanskih oficirjev, zato nikakor ne moremo z gotovostjo predvidevati, kaj se bo dogodilo jutri. Toda Nagibova osebnost ni toliko važna. Gre za politične sile, v imenu katerih nastopa. Če bo Revolucionarni svet premagal te sile in nadaljeval revolucijo s pomočjo liberalno mislečih srednjih slojev, pa tudi s podporo proletariata in kmečke revščine, bo egipčanska revolucija lahko še veliko koristila napredku Egipta.

-ljč

Z OBČNEGA ZBORA OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA TRBOVLJE

OD NAS SAMIH JE ODVISNO ZNIŽANJE CEN

Delavci smo istočasno proizvajalci in potrošniki

Pred domom Svobode, sredi delavskih Trbovelj je sprejela v nedeljo godba delavskoprosvetnega društva nad 200 sindikalnih odbornikov, ki so prišli na občni zbor okrajnega sindikalnega sveta.

V dvorani doma Svobode, v posebno svečanem vzdušju, ob zvokih Internacionale se je začel letošnji občni zbor. O delu okrajnega sindikalnega sveta je poročal dosedanji predsednik Jože Pikl.

Najprej kaže povedati, da so odborniki izvršnega odbora okrajnega sindikalnega sveta zelo skrbno pripravili poročilo o delu, dosedanjih uspehih in tudi o slabostih sindikatov v trboveljskem okolišu. Težišče poročila so posvetili delavskemu gospodarjenju v podjetjih. Takšna je bila potlej tudi razprava. Odborniki so predvsem govorili o delavskem gospodarjenju. Najpomembnejša ugotovitev razprave je tale: sindikalne organizacije so predvsem dolžne skrbeti za zdravo rast delavskih organov gospodarjenja. Ne samo člane delavskih svetov in upravnih odborov, temveč vse člane kolektiva naj vzgajajo za čim boljše gospodarjenje. Teh svojih nalog pa sindikalne organizacije ne bodo zmogle uresničiti, če bi se še vnaprej okorelo držale starih oblik in vsebine dela in se ne bi čimprej otresle drobnjakarskih, prakticističnih opravil, ki mrtvijo delo sindikalnih odbornikov in jim otopijo posluh za zdravo gospodarsko presojo.

Iz razprave se je dalo povzeti, da je precejšen del sindikalnih organizacij v trboveljskem okolišu že znatno spremenil način svojega dela. To kažejo gospodarski uspehi podjetij, smotrno gospodarjenje z denarjem, saj je marsikateri kolektiv vložil dobiček v razširjanje proizvodnje in gradnjo stanovanj. Letošnji občni zbori sindikalnih podružnic so pokazali, da članstvo sindikatov ni več ozko zaprto v tovarne in ne razpravlja več samo o organizacijskih zadevah v samem podjetju, temveč da so člani že razpravljali o gospodarsko političnem položaju, kulturni in prosvetni dejavnosti itd. na področjih, kjer žive.

V razpravi o delu organov delavskega gospodarjenja in gospodarjenja podjetij sploh je vznikla pobuda, da kaže letos usmeriti dejavnost kolektivov predvsem v borbo za znižanje cen proizvodov. Orborniki so menili, da si lahko obetamo zboljšanje življenjske ravni z znižanjem cen in povečanjem proizvodnje. Menili so, naj si sindikati predvsem prizadevajo doseči znižanje cen s pocenitvijo proizvodnje. Prizadevnost za znižanje cen je namreč tudi gibalo za večji tehnični napredek. Če ne bomo stremeli za vedno nižjimi proizvodnimi stroški, se bomo še vedno zadovoljevali z dosedanjo tehnično opremljenostjo naših podjetij, ki je marsikje že zelo zastarela in zavoljo česar proizvajamo proizvode neprimerno dražje, kot pa bi jih lahko proizvajali. Odborniki so menili, da se moramo delavci ob vsakem gospodarskem ukrepu, sestavljanju kalkulacij ali pa pri proizvajanju potrošnih predmetov počutiti ne smo kot gospodarje in proizvajalce, temveč tudi kot potrošnike.

Prav ista misel je vela tudi iz razprave, ko so odborniki razpravljali o trošenju sredstev socialnega zavarovanja. Tudi tu, pri trošenju sredstev socialnega zavarovanja, se moramo delavci zavedati tega, da so sredstva plod naših rok, da jih kaže zavoljo tega smotrno trošiti in grajati vsako razmetavanje ali izkoriščanje teh sredstev.

Sindikalni odborniki so razpravljali med drugim seveda tudi o dejavnosti delavskoprosvetnih društev Svoboda. Ugotovili so zdravo rast teh društev, saj postajajo društveni prostori že stalno zbirališče delavcev. V trboveljskem okraju sedaj deluje 11 delavskoprosvetnih društev Svoboda. Delovni kolektivi so delovanje društev tudi materialno podprli, saj so jim darovali 24 milijonov dinarjev za ureditev domov, opreme itd. Menijo pa, da bo kazalo življenje Svobod še bolj okrepiti z diskusijskimi večeri, predavanji in izleti, česar še ponekod manjka.

Hvalevredna je tudi pobuda enega od članov občnega zbora, ki meni, da bi kazalo pod okriljem organizacij Socialistične zveze prirejati klubske razgovore, kjer bi sindikalni odborniki skupno z ostalimi političnimi delavci razpravljali o gospodarskih, političnih, kulturnoprosvetnih vprašanjih s področij, kjer žive in bi zavzemali do vseh teh stvari enotna stališča.

Na občnem zboru okrajnega sindikalnega sveta Trbovlje so torej razpravljali o vseh tistih stvareh kot marsikje drugod. Toda po nečem se ta občni zbor vendarle razlikuje od podobnih občnih zborov drugod.

Sindikalni odborniki so zborovali v prostoru delavskoprosvetnega društva Svoboda, sredi delavskih Trbovelj, ki imajo za seboj bogate, svetle revolucionarne tradicije. Zvoki Internacionale delavske godbe so vtisnili zborovanju svečan delavski pečat. Nič čudnega torej, če so odborniki s posebno skrbjo in zavzetnostjo potlej razpravljali o delavskem gospodarjenju, o njegovi rasti in krepitvi. S takšno skrbjo in zavzetnostjo so razpravljali o delavskem gospodarjenju tisti, ki so jih napredne delavske ideje vodile nekdaj v spopade in štrajke s kapitalisti, z razrednimi sovražniki delavcev. Mimogrede naj omenim, da so mi potlej, po občnem zboru, trboveljski rudarji pokazali mesto, kjer so orjunaši mučili in ubili rudarja Fakina.

Vse te stvari so torej vtisnile občnemu zboru poseben pečat in človek še dolgo obdrži v sebi vtis, da je bilo to pravo delavsko zborovanje, zborovanje, ki ga ne doživiš vsak dan.

Dore

Z OBČNEGA ZBORA SINDIKATA TRGOVSKIH DELAVCEV SLOVENIJE

MISEL NA POTROŠNIKA

osrednja misel trgovskih podjetij

Dne 3. in 4. aprila je bil v veliki dvorani Doma sindikatov v Ljubljani redni letni občni zbor sindikata trgovskih delavcev Slovenije, ki združuje v svojih vrstah nad 12.000 članov.

Težko je na kratko popisati delo tega občnega zbora. Glavno pozornost je posvetil zbor razpravi o tem, kako določiti vlogo in mesto trgovine v sedanjem gospodarskem sistemu. Razprava je potekala predvsem okrog uredbe, ki obravnava reorganizacijo trgovine. Nova uredbe ima več značilnosti. Nedvomno so najpomembnejša določila o odpravi monopolističnih oblik v trgovini, ki so se pojavljale v različnih obrisih in v različnih krajih. Dobršen del trgovske mreže je že reorganiziran v smislu določil nove uredbe, vendar pa bo treba še naprej decentralizirati trgovska podjetja.

Kolektivi morajo decentralizacijo razmotriti skozi prizmo splošnih ljudskih koristi. Nekatere trgovine, zlasti na podeželju, so še danes pod vplivom posameznikov Ti ljudje bodo v novi uredbi iskali le svoje ozke koristi. Dosedanjih uredb, ki so precizirale dejavnost trgovin, niso upoštevali. Še več. Večkrat so jih popolnoma izigravali in prezirali.

Sindikalne organizacije v trgovski mreži niso imele lahkih nalog. V preteklem letu so pridno prirejale tečaje in seminarje. Mnoge so pomagale tudi pri strokovni vzgoji članstva. Številni, v raznih krajih ustanovljeni tečaji, so lepo uspeli. Najbolj so si sindikalne organizacije prizadevale omejiti špekulantstvo in odpraviti kriminal v trgovski mreži in so pri tem delu dosegle lepe uspehe.

Mnogo pozornosti je občni zbor posvetil tudi naraščaju v trgovini. V trgovski mreži so danes zaposleni mnogi delavci, ki so se usposobili za opravljanje poklica v različnih tečajih. Takih ljudi trgovine niso hotele zaposlevati. Seveda je dolžnost sindikalne organizacije, da tem ljudem pomaga. V trgovski mreži se uči nad 1100 vajencev. Vajenci so v nekaterih trgovinah prepuščeni sami sebi. Starejši pomočniki niso zainteresirani na strokovni vzgoji teh učečih se vajencev. Sindikalne podružnice, zlasti na podeželju, morajo ščititi najmlajše kadre v trgovski mreži.

Delavsko samoupravljanje se je v trgovski mreži dobro razvijalo. Ni pa prišlo do izraza v manjših podjetjih na podeželju Sindikalne organizacije v teh majhnih podeželskih podjetjih niso dovolj močne. Zategadelj tudi niso pomagale delavskim svetom. Delavski sveti v podeželskih podjetjih niso dovolj skrbno iskali možnosti za uspešnejšo prodajo potrošniških predmetov.

Občutno pa se je delavsko samoupravljanje zaviralo v podjetjih zunanje trgovinske dejavnosti. Nezdravi pojavi teh podjetij zahtevajo ostre kontrole. Posamezna podjetja vnašajo v svoje poslovanje z inozemstvom kapitalističen način konkurence, ki vsekakor ni v skladu z načeli delavskega samoupravljanja pri nas. V teh podjetjih se največkrat snide naš socialistični svet s kapitalističnim. Posameznik ali samo nekaj oseb ne more in ne sme sklepati pogodb, ki bi bile lahko nasprotne koristim našega gospodarstva Po vsem tem je jasno, da so delavski sveti v teh podjetjih še bolj poklicani opravljati svoje delo.

Pereče vprašanje v naši trgovski mreži je tudi tarifna politika. Z dosedanjimi tarifnimi pravilniki niso dosegli, da bi tarifni pravilnik postal zakon za podjetje in ne krpa papirja. Ni dovolj, da člani trgovskih kolektivov poznajo samo tarifne postavke. Potrebno je poznati tudi, kako se ustvarja dohodek podjetja. V preteklem letu so imeli v trgovini povprečne plače, ki so slonele na temelju neobdavčenega povprečja, to je 7800 din. Ta način nagrajevanja ni bil pravičen. Povprečja so bila spremenjena in se je uveljavilo načelo sposobnosti zaposlenih, na določenih delovnih mestih. Povprečja so se zvišala. Ti povprečki so veljali kot neobdavčen del plače, tarifne postavke pa so bile od tega povprečka neodvisne, oziroma so bile odvisne od zmogljivosti podjetja in drugih obveznosti davčnih dajatev. Tekom leta je veljala uredba, ki je dovoljevala izplačilo zaslužka do 50 odstotkov ustvarjenega plačnega fonda, kasneje pa se je navodilo spremenilo in je dovoljevalo izplačilo zaslužka samo do 25 odstotkov. Posledice tega so se videle zlasti v manufakturnih podjetjih. Sindikat je zahteval popravek, nakar je bila odpravljena tudi ta nepravilnost. Sedaj so v trgovini pred novim sistemom. Dohodki se bodo obračunavali drugače. Delegati so odobravali nove predpise o plačnem fondu, ki se odslej oblikuje na temelju odstotkov od prometa in ne več od razlik med nabavnimi in prodajnimi cenami. Odsihmal trgovina ne bo imela nobenih utemeljenih vzrokov, navijati cene. V zvezi s tem so delegati omenili tudi kvalifikacije v trgovski mreži. Kakor sem poudaril zgoraj, je v trgovski mreži mnogo delavcev, ki so se usposobili za opravljanje poklica v tečajih. Le-ti so najbolj prizadeti. Finančni organi, ki obiskujejo podjetja, premetavajo te ljudi iz grupe v grupo včasih upravičeno, še večkrat pa neupravičeno. Zaradi tega je prizadetih približno 3000 ljudi. Šele sedaj se pripravlja osnutek uredbe, ki bo formuliral tudi to pereče vprašanje. Trgovski delavci so prepričani, da bo nova uredba le uredila na zadovoljiv način omenjene nepravilnosti.

Ob zaključku je bil izvoljen 45-članski plenum. Izvoljeni so bili delegati iz vseh krajev LR Slovenije.

M. V.

Preklic sindikalnih knjižic

Sindikalni knjižici sta izgubili in ju proglašata za neveljavni: Avsec Marija, Ljubljana, Miklošičeva 1 in Dolenc Vida, Ljubljana, Kavčičeva ulica.

Z OBČNEGA ZBORA OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA V KRŠKEM

Za vajence so se zavzeli

V sredo, 31. marca, je bil redni letni občni zbor okrajnega sindikalnega sveta v Krškem. Naj že uvodoma povem, da so na lanskem občnem zboru izvolili tudi nekaj takih tovarišev ki jih l j e leto nismo niti enkrat videli na seji sindikalnega sveta. Zato so morali pa drugi bolj zavihati rokave. Priredili so šolo za ekonomsko vzgojo delavcev, ki so je obiskovali v glavnem člani delavskih svetov in upravnih odborov.

Dasi so se sindikalni odborniki v pretekli poslovni dobi močno trudili za izboljšanje higiensko tehnične zaščite, je bilo lani še vedno dosti nesreč. Skupno je bilo 563 nesreč, od tega 3 smrtne, 7 težjih, ostale pa so bile lažje. Lani je bilo 4407 bolnih, ki so izostali skupno 33.192 delovnih dni. To je kar precej. Med nami je še vedno nekaj takih, ki izkoriščajo socialno zavarovanje, zlasti za časa večjih poljskih del. So pa tudi taki, ki gredo k zdravniku, da bi jim dal bolniški dopust po popivanju. Zato so nekateri predlagali, naj bi tem dvo- in tridnevnim bolnikom ne dali plače za ta čas. Sindikalni odborniki se bodo morali torej še precej truditi, da bo prodrla med delavce zavest, da je denar socialnega zavarovanja naš denar.

V okraju je 601 vajenec. Večina se jih uči pri zasebnih mojstrih, kjer delajo tudi po več kot 8 ur na dan. Delajo tudi tiste dopoldneve, ko imajo popoldne pouk. Lani je položilo izpite 234 vajencev, le trem je spodletelo. V uk bi šlo rado veliko mladine, le prostih mest ni. Še za 13 otrok padlih borcev niso mogli dobiti mesta, kamor bi se šli učit. Za zidarje, dimnikarje in pleskarje bi se še lahko šli učit, mladina pa za te poklice ni prav preveč navdušena. Skoraj vsa dekleta bi bile rade šivilje, teh je pa že sedaj v okraju preveč. S katere koli strani pogledaš, so z zaposlitvijo mladine precejšnje težave. Sindikalni odborniki so se domenili, da bodo pri svojih podjetjih posredovali, da bi še vzeli vajence v uk.

Odborniki so posebej opozorili na strokovno usposabljanj delavcev. Menijo namreč, da marsikomu ni do tega, da bi se potrudil in se strokovno izpopolnjeval. To pa zaradi tega, tako pravijo, ker se učna doba ne šteje v pokojnino. Zgodi se namreč, da delavcu, ki je šele zadnja leta pred upokojitvijo položil izpit za kvalificiranega delavca, odbijejo tri leta delovne dobe, češ da je moral biti toliko časa vajenec. Vajeniška doba se pa ne šteje v delovno dobo za pokojnino. Za strokovno izpopolnjevanje pa tudi ni vzpodbudno določilo, da pri zaslužku kvalifikacija ni dovolj upoštevana. Plačuje se po delovnem mestu in lahko včasih tudi polkvalificirani delavec uži prav toliko kot kvalificirani.

Seveda je to le nekaj vprašanj, okrog katerih se je sukal razgovor na občnem zboru. Posebej je treba omeniti, da so na zboru pregledali, kako so med letom izpolnili sklepe zadnjega občnega zbora.

O DELU SINDIKALNE PODRUŽNICE USLUŽBENCEV DRŽAVNIH USTANOV V NOVI GORICI

ZAČETNE TEŽAVE

Lani sredi leta so se združile sindikalne podružnice uslužbencev Okrajnega ljudskega odbora, sodišča, tožilstva, Državnega zavarovalnega zavoda, Mestnega ljudskega odbora in Narodne banke v eno samo podružnico. Ta združena sindikalna podružnica šteje 321 članov. Vendar še njeno delo prevevajo začetne težave. Ustanove so na raznih krajih Nove Gorice, ljudje se med seboj še ne poznajo dovolj, izvršni odbor sindikata pa je imel s članstvom še premalo povezave. In člani? Najbrž se tudi premalo zanimajo za delo svoje organizacije. Izvršni odbor je na primer priredil predavanja o novem gospodarskem sistemu. Že kar v začetku so bila predavanja slabo obiskana, pozneje pa jih je moral zaradi slabe udeležbe celo ukiniti Družabni večeri in izleti so članstvo vendarle malo zbližali. Mogoče bo poslej bolje. Sedaj mislijo v tej sindikalni podružnici osnovati blagajno vzajemne pomoči, saj so videli da se je podobna blagajna dobro obnesla pri skupini sindikalne podružnice sodišča in Javnega tožilstva.

V Novi Gorici se pripravljajo na gradnjo kulturnega doma in tiskarne. Sindikalna podružnica uslužbencev državnih ustanov je to pobudo denarno podprla. Za gradnjo kulturnega doma in tiskarne je darovala 12.000 dinarjev,

J. H.

Z OBČNEGA ZBORA SINDIKATA LESNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Namesto majhnih razdrobljenih podjetij - kombinati

Nesmotrno izkoriščanje gozdov v prejšnjih letih je povzročilo našemu gozdnemu gospodarstvu in lesni industriji vrsto težav, ki se jih zlepa ne bomo znebili. Cene lesa še zmeraj naraščajo in so se že skoraj podvojile. Zaradi podražitve lesa so se podražili tudi proizvodi lesne industrije, prodaja le-teh pa se je zmanjšala. Vse to je dalo lesnim strokovnjakom že lani ogromno misliti, misliti pa jim da še danes.

Zato je bilo na rednem letnem občnem zboru Sindikata lesnih delavcev Slovenije v nedeljo, 4. aprila, tudi največ govora o tem, kako bi našo lesno industrijo okrepili, ne da bi pri tem trpel potrošnik.

Pri nakupu lesa in prav tako pri predelavi je bila zadnje čase precejšnja zmeda. Les so nakupovala lesna industrijska podjetja, kmetijske zadruge oziroma njihovi lesni oddelki, gradbena podjetja in sploh, kdor je hotel Ker so KZ in gradbena podjetja les preplačevala, so ga njihove žage imele več kot dovolj, medtem ko ga je lesnim industrijskim podjetjem primanjkovalo in ga še vedno primanjkuje. Kakor vemo, je tri četrtine naših žag sedaj odveč. Če bi delo na teh žagah ustavili, bi bilo 1000 do 1500 ljudi brez kruha. Tu je eden izmed vzrokov resnega stanja naše lesne industrije.

Neljube posledice je rodila tudi kampanjska proizvodnja. Prejšnja leta na primer so lesna industrijska podjetja izdelovala zaboje, lesene barake, nato so prešla na izdelavo pohištva, zadnje čase pa so se vrgla na proizvodnjo lesne galanterije. Ti izdelki po večini niso kakovostni (primitivnost proizvodnje in pomanjkanje tradicije), zato jih je težko prodati doma, kaj šele v inozemstvu. Ogromna škoda nastaja tudi s tem, ker naša lesna podjetja niso tehnično popolna in ne morejo izrabiti odpadnega lesa.

Združenje lesne industrije, v katerem so skoraj vsa naša lesna industrijska podjetja, je sklenilo postaviti našo lesno industrijo spet na trdna tla. Po njegovem perspektivnem planu naj bi prišlo do združitve podjetij, ki jih bo treba tehnično tako izpopolniti, da bodo v malem kombinati, se pravi, da bodo opravljala žagarske posle in izdelovala končne izdelke. Nakupovanje polizdelkov namreč še zmeraj zelo draži proizvodnjo. Lesne odpadke naj bi ti kombinati kemično predelovali ali pa izdelovali iz njih galanterijske proizvode. Seveda bo z izvedbo perspektivnega plana Združenja ogromno dela, zakaj naše žage so večidel majhne, razmetane in tehnično slabo opremljene, kar vse zelo povečuje režijo in draži proizvodnjo. V prvi vrsti bo treba zgraditi nove prostore; načrti zanje so že v delu. Prvi kombinat, ki bo imel seveda tudi oddelek za kemično predelavo lesa, bo »Limbuš« v Mariboru. Poslopje že stoji, manjkajo samo še stroji. Druga taka tovarna pa bo v Starem trgu, kjer bodo izdelovali iveraste plošče, trpežno in lično gradivo za pohištvo. Šele ko bodo naša lesna industrijska podjetja tudi kemično predelovala les, bodo lahko konkurirala inozemskim podjetjem na svetovnem trgu. Trenutno plačujejo za les toliko, kolikor dobijo na svetovnem trgu za izgotovljene zaboje.

Zadnje čase se stanje lesne industrije po zaslugi Združenja precej izboljšuje. Zunanjo trgovino z lesom je Združenje zaupalo podjetju »Slovenija-Les« tako da bodo cene lesnih izdelkov na zunanjih tržiščih enotne Doslej se je namreč dogajalo, da je neko podjetje ponudilo svoj izdelek po 49 din, drugo pa po 28 din. Neenotnost so tujci izrabljali in ponujali za kakovostne izdelke precej manj kakor prodajalcem iz drugih držav, ki nastopajo enotno. Prav tako se ne bo več dogajalo, da bi podjetja kar vsa po vrsti izdelovala iste proizvode. Pogodbe s kupci bo sklepalo podjetje »Slovenija-Les« in zato zaupalo delo tistemu članu Združenja, ki jih bo kos pravočasno izvršiti. Težava pa bo še vedno v tem, ker se nekaj lesnih industrijskih podjetij noče vključiti v Združenje in bodo sama vodila tudi zunanjo trgovino.

Razdrobljenost podjetij, tehnična zaostalost itd. škodujejo našemu celokupnemu gospodarstvu. Dejstvo je namreč, da se nekatera lesna podjetja kolikor je le mogoče ogibajo družbenim dajatvam; kršijo zakone in, če se le da, obidejo uredbe. Da bi laže konkurirala sorodnim podjetjem, se zapirajo vase in ne posredujejo drugim lesnim kolektivom svojih delovnih izkušenj. Sindikalni odbori, čuvarji zakonitosti, imajo zaradi vsega tega precejšnje težave. Dogaja se celo, da najpoštenejši, najpožrtvovalnejši, skratka najboljši sindikalni funkcionarji, ki imajo vse delavstvo za seboj, pridejo zaradi nasprotovanja oportunistični politiki vodstev v nemilost, ki se manifestira v odpovedi službe ali vsaj v službeni premestitvi. Tako je bilo v lesnem industrijskem podjetju »Javor« v Pivki in v Slovenski Bistrici, obratu LIP Konjice. Predsednik sindikalne podružnice v »Javorju« je ostal na starem službenem mestu šele na posredovanje republiškega odbora Sindikata lesnih delavcev, medtem ko bo stanje v Slovenski Bistrici republiški odbor še razčistil. Sicer pa se na sploh sindikalna vodstva pritožujejo nad upravnimi vodstvi, češ da so premalo demokratična in da premalo upoštevajo načela delavskega samoupravljanja. Letne bilance na primer dajejo delavskim svetom v podpis, ne da bi jim posamezne postavke obrazložili. Ker delavstvo ne pozna upravljanja, se dogaja, da gredo težki milijoni za druge reči, namesto za izpopolnitev strojnega parka oziroma za mehanizacijo proizvodnje. Opaziti je tudi, da nekatera lesnoindustrijska podjetja ukinjajo obratne delavske svete, kakor bi se ne zavedala, da bodo delavci poslej še manj seznanjeni z gospodarjenjem. Občni zbor sindikata lesnih delavcev Slovenije je sklenil, naj obratni DS povsod, kjer so, ostanejo; vanje naj pritegnejo čimveč delavstva, da bo delavsko samoupravljanje popolnejše. Sindikalna vodstva naj bi poslej čim smotrnejše sodelovala z organi delavskega upravljanja in članstvo na sestankih seznanjala z gospodarjenjem in opozarjala na nepravilnosti.

Posledica premajhnega zanimanja sindikalnih vodstev za gospodarjenje v podjetjih se je doslej pokazala tudi pri socialnih dajatvah. V marsikaterem podjetju so nekateri delavci zaradi dela na polju »zboleli«, pa jih za to ni nihče kaznoval. Kako bo poslej zaostrena kontrola nad bolniki, še ni končnega sklepa, vsekakor pa bodo morali v prvi vrsti sindikati skrbeti, da bo socialni fond pravilno izkoriščan. Slabost sindikalnih vodstev je bila doslej tudi v tem, da se niso dovolj povezala z zbori proizvajalcev, ki bi jih seznanjali z gospodarjenjem v komuni. S tem bi postale tudi obveznosti kolektiva do komune, v katerem je ta sindikalna podružnica, bolj jasne. Predvsem pa naj bo skrb sindikatov, da bodo podjetja čimbolj racionalno izrabljala les in nižala proizvodne stroške, tako da cene proizvodov ne bodo naraščale, temveč padale. Višanje cen povzroča zmeraj padec življenjskega standarda, proti čemur se morajo sindikati nenehno boriti.

OB PISMU CENTRALNEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

V boj za znižanje cen naših proizvodov

(Nadaljevanje s 1. strani)

dil zdrav posluh za trg, to je, smisel za izbor in kakovost proizvodov in neprestano iskanje možnosti za zniževanje cen.

Samo za primer! V bodoče bodo podjetja dajala svoj glavni družben prispevek v obliki prometnega davka. Stopnja prometnega davka je enaka za vsa podjetja in je prilagojena predvsem zmogljivostim manj razvitih podjetij. Tako bodo podjetja v bodoče nujno težila k izpopolnjevanju svojega proizvodnega mehanizma in k res temeljitemu, tehnično čimbolj dognanemu izrabljanju obstoječih proizvodnih sredstev. To je ravno obratni učinek, kot pa je bil učinek stopenj akumulacij, ki zlasti manj razvitih podjetij niso gospodarsko dosledno silile k izboljševanju procesa proizvodnje. Poleg neposrednih koristi za posamezne delovne kolektive, ki bodo, ob enakih gospodarskih merilih, toliko na boljšem, kolikor bodo znali boljše in uspešneje organizirati proizvodnjo, da jim bodo dajali stroji več in boljše izdelke od sebe, pa ima ta ukrep še eno sončno stran. Izboljševanje procesa proizvodnje, dvig storilnosti in zmanjševanje proizvodnih stroškov mora vplivati na padec cen izdelkom. Na tak način je mogoče ob obstoječih zaslužkih izboljšati življenjsko raven vseh delovnih ljudi.

Zato letos ne bo zadostovalo, če bi izpolnili proizvodnjo po obsegu, ampak je treba skrbeti predvsem zato, da se za iste proizvodne stroške proizvede čimveč izdelkov in da se cene posameznim izdelkom tudi znižajo. Gospodarski načrt to predvideva in omogoča. Zato se mi zdi zelo pametno in koristno, da delavski sindikati obrnejo pozornost delavcev v to smer. Kakor sem zvedel, so pred dvema dnevoma na zasedanju skupščine socialnega zavarovanja v Trbovljah sprejeli poziv na vse delavce v Sloveniji, naj se bore za znižanje cen vsem svojim izdelkom! To je pameten poziv in ga želeti, da bi našel čim širšega odmeva. Zniževanje cen namreč pomeni izboljševanje življenjske ravni vsem delovnim ljudem, vključno upokojencem naenkrat. In to je socialistično. Zato je prav, če se delavci resno spoprimejo z vsemi tistimi dobičkarskimi elementi v gospodarstvu, ki jim je deveta briga, kako žive drugi in ki pozabljajo na to, da je treba cene zniževati. Podjetja, ki bi pozabila na to, bodo prej ko slej zašla v resno zagato: druga podjetja jim bodo prevzela s cenejšimi proizvodi trg.

Še nekaj besed o nasvetu Centralnega sveta naj delovni kolektivi letos ne bi razen izjemnih primerov spreminjali tarifnih pravilnikov. Kakor je znano, je za letošnje leto še obveljal lanskoletni plačni sistem. To pa predvsem zato, ker predlogi za spremembo obstoječega plačnega sistema niso bili praktično dovolj izdelani.

To delo nas torej še čaka in ga bomo morali čimprej opraviti. Zato pa bi bilo v sedanjih priliikah zelo kvarno in škodljivo, če bi kar na slepo menjali obstoječe tarifne pravilnike. Predvsem pa bi bilo škodljivo, če bi delavci dopustili spreminjati tarifni pravilnik tam, kjer to zahtevajo posamezniki iz čisto sebičnih in družbeno škodljivih zahtev, kot so zahteve po fiksnih plačah za uslužbence, po uvedbi sedemurnega dela zanje, po razmeroma občutnem zviševanju uslužbenskih plač ob istočasnem zniževanju plač za delavce najnižjih kategorij in podobno. To so zahteve, ki jih nobeno izpopolnjevanje plačnega sistema ne bo uvedlo, ker nasprotujejo uveljavljenju socialističnih načel.

Proti takim zahtevam se je torej treba odločno zoperstaviti, ker bi njihovo izpolnjevanje praktično škodovalo nadaljnemu oblikovanju socialističnih odnosov. Po nasvetu Centralnega sveta tarifnih pravilnikov torej ne bi kazalo spreminjati, dokler ne bo spremenjen naš tarifni sistem. To pa se seveda ne pravi, naj ne bi menjali pravilnika tudi tam, kjer je to nujno, to je v primerih, kjer določila tarifnih pravilnikov nasprotujejo zakonitim predpisom (zlasti v tekstualnem delu) in tam, kjer se je struktura podjetja tako spremenila, da stari pravilnik ne zadostuje več.

In končno še ena misel! Centralni svet v svojem pismu poziva vsa vodstva in vse sindikalne organizacije, naj skrbe predvsem zato, da v praktičnem gospodarjenju prodro delavci z naprednimi, koristnimi, gospodarskimi odločitvami. To bodi težišče družbenega delovanja sindikatov in temu naj služi njihovo vzgojno delovanje. Seveda so potem v prvih linijah delovanja delavskih sindikatov in v boju za njihov družbeni vpliv podružnice in sindikalni sveti. Te organe je zato treba izboljševati tako smelo in uspešno, kot je bilo to v zadnjem času.

Menim, da so to tiste praktično najvažnejše stvari, na katere je hotel opozoriti Centralni svet vsa vodstva in organizacije delavskih sindikatov, da bi čim plodnejše sodelovali pri uresničevanju našega gospodarskega načrta, to je pri skrbi za boljše življenje delovnih ljudi in za nadaljnjo rast praktičnih socialističnih proizvodnih odnosov.

(Napisano za Radio Ljubljana.)

Roman Albreht

VSI SO VOLILI

nov delavski svet

Dne 27. marca je tudi kolektiv Elektrarne v Brestanici izvolil nov delavski svet. Vse kaže, da so bili na sestankih sindikalne podružnice predlagani kandidati najboljši. Vsi predlagani so bili izvoljeni. Da se je kolektiv tega podjetja resnično zanimal za letošnje volitve novega delavskega sveta, se vidi iz dejstva, da so se volitev udeležili vsi do zadnjega.

Novo izvoljeni delavski svet bo tudi v bodoče v sodelovanju s sindikalno organizacijo uspešno vodil podjetje. Ž. A.

PISMO IZ MEŽIŠKE DOLINE

Doslej je šlo

kako bo odslej pa ne vemo

Tudi k nam v zgornji Mežiško dolino je že priromala pomlad. S pomladjo se je začela tudi gradbena sezona, ki pa graditeljem stanovanjskih hišic nič kaj dobrega ne obeta.

Težave so pri nadaljevanju gradnje. Zakaj? Prejšnja leta, vsaj lani je bilo tako, je prevažal mežiški rudnik material tistim delavcem in uslužbencem, ki si sami grade hišice, po režijski ceni. Plačal si samo porabljeno gorivo in mazivo ter šoferjeve ure. To so graditelji zmogli.

Sedaj ko veljajo nove uredbe, pa bo vsa stvar veliko težja. Le redki so, ki bodo gradili naprej brez večjih težav. Rudnik namreč ne sme nič več dopustiti, da bi vozili material v prostih dneh ali urah, kot je bilo to do nedavnega. Ne rečem, da to ni prav. Saj je res, da za tiste ure niso plačali prispevka za socialno zavarovanje in drugih dajatev. Trdim pa lahko, da bi bilo treba to spričo velike stanovanjske stiske drugače urediti, sicer bodo letos dogradili le malo hišic. *Gregor Burjak*

Premog bomo lahko kupovali na kredit

Zvezni izvršni svet je na svoji seji sklenil, da bodo lahko potrošniki kupovali premog na kredit. Potrošniške kredite za nakup rjavega premoga in lignita bodo dajale banke in hranilnice in sicer delavcem in uslužbencem, upokojencem in invalidom.

Predpisano je, da se lahko najemajo krediti za premog samo do 31. avgusta. Kredit je treba vrniti najkasneje v desetih mesecih, barirane čeke pa je treba izkoristiti v dveh mesecih po tem ko so izdani.

Kredit za nakup rjavega premoga in lignita lahko dobi tudi hišni svet, če mu to potrdi stanovanjska skupnost.

Prodaja premoga na kredit se bo začela že ta mesec, med tem ko se je lani začela šele v juniju. Doba nakupa pa je skrajšana zaradi tega, da bi si potrošniki kupili premog v poletnih mesecih, ko železniški promet še ni preobremenjen. Na kredit pa ne bo mogoče kupovati drv, ker moramo težiti za tem, da se zmanjša potrošnja drv.

NA JESENICAH KAŽE POŽIVETI POLETNE PANOGE ŠPORTA

Športni park nam je potreben

Malo dobre volje pa bo šlo

Poletne panoge športa in telesne vzgoje žanjejo na Jesenicah manj uspeha, kot zimske panoge. Res primernih prostorov manjka za lahko atletiko, ten's, odbojko, košarko, kegljišče itd. Športni park bi bil potreben. Takrat bi te panoge verjetno oživele. Z malo več dobre volje pa bi lahko že zdaj marsikaj storili. Za veslanje na divji in mirni vodi je Sava kaj pripravna. Modelarstvo, jadranje po zraku, padalstvo, sabljanje in še marsičesa drugega tudi ne gre podcenjevati. Le dobre volje je treba in složnega dela.

Letos, ko bo jeseniški železarski kolektiv slavil 85. obletnico obratovanja tovarne, bodo velike kulturne in druge športne prireditve. Če se Jeseničani že sedaj ne bomo pripravljali na ta praznik, bomo ostali med zadnjimi. Ž.

TUDI HRASTNIŠKI RUDARJI SMO IZVOLILI NOV DELAVSKI SVET

Dobre priprave – pol uspeha

V vseh obratih naše steklarne smo se zelo živahno pripravljali na volitve novega delavskega sveta. Sindikalna organizacija se je zavestno zavzemala za izpolnitev svojih dolžnosti, čim boljše izvesti volitve v nov delavski svet. Zato je sklicala širši posvet sindikalnih odbornikov. Odborniki so se na tem posvetu dogovorili, kako bodo razložili članom kolektiva pomen delavskega gospodarjenja, pravice in dolžnosti članov delavskega sveta in kolektiva samega. Odborniki so predvsem poudarjali tole: »Vsak član delavskega sveta mora pri obravnavanju raznih vprašanj gledati na kolektiv kot celoto, ne pa nekako lokalpatriotsko zastopati stališče in koristi samo svojega oddelka, kar bi škodovalo koristim vsega kolektiva.« Sklenili so, da je treba sklicati pred volitvami množični sestanek vseh članov sindikata, kjer naj stari delavski svet poroča o dosedanjem delu. Na posvetovanju so tudi sestavili kandidatno listo za nov delavski svet.

Člani sindikata so se pred volitvami zbrali na članskem sestanku in poslušali poročilo predsednika dosedanjega delavskega sveta Ludvika Rancingerja. Dosedanji delavski svet je dobro gospodaril. Tokrat je članstvo tudi soglasno sprejelo predlagano kandidatno listo za nov delavski svet.

Hrastniški rudarji so volili nov delavski svet dne 25. marca. Ta dan je bil za ves kolektiv pravi praznik. Lepo so okrasili vsa tri volišča. Prvi volivci z nočne izmene so volili že ob četrti uri zjutraj. Večina članov kolektiva je opravila svojo dolžnost v zgodnjih jutranjih urah. Ob 16. uri popoldan smo volitve novega delavskega sveta zaključili. Volilo je 96,89% volilnih upravičencev. Če bi volili še tisti, ki so izostali zaradi bolezni, bi znašala volilna udeležba 99,89%.

Iz predpriprav in iz poteka volitev samih lahko sklepamo, da so letošnje volitve za nov delavski svet zelo dobro uspele, zaradi aktivnega dela sindikalnih odbornikov in vedno večjega zanimanja vsega kolektiva za delavsko gospodarjenje v podjetju.

Franc Tramte, Hrastnik

Dravski most pri Rušah je obnovljen

Dravski most pri Rušah, ki ga je lani pričela obnavljati uprava za ceste MLO Maribor-okolica, so pred nekaj dnevi izročili prometu. Čeprav sta sneg in izredno hud mraz letos močno ovirala obnovitvena dela, požrtvovalni delavci niso klonili. Po vsej dolžini mostu so v kratkem času izmenjali mostnice, postavili novo ograjo in temeljito popravili spodnje vezi. *G. G.*

Stari tarifni pravilniki še veljavni

Zvezni izvršni svet je na seji dne 31. marca med drugim izpremenil in dopolnil uredbo o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij. To uredbo je vskladil z določbami zveznega družbenega plana za letošnje leto, ki se tičejo obračunskih plač in omejitve plačnega fonda. Glede izračunavanja obračunskega sklada plač ostanejo v veljavi iste določbe, ki so veljale lani za izračunavanje.

Po tej izpremembi so iz uredbe črtane določbe člena 21, po katerem vsota tarifnih postavk ni mogla biti večja, kakor vsota obračunskega sklada plač. Črtane so tudi določbe členov 53 in 54, ki so predpisovale, da morajo gospodarske organizacije za leto 1954 sprejemati nove tarifne pravilnike.

Ukinitev omejitve na skupen znesek tarifnih postavk je bila izvršena zaradi tega, ker je z novimi predpisi, ki se pripravljajo, nameravano vezati dajatve iz socialnega zavarovanja na zaslužek in ne na tarifne postavke.

Določbe o obveznem sprejemanju tarifnih pravilnikov za leto 1954 so ukinjene zavoljo tega, ker je z družbenim planom obračunski sklad plač izenačen z lanskim povprečnim skladom plač in ker so bili tarifni pravilniki izdelani v glavnem na podlagi povprečnega sklada plač. Izdelava tarifnih pravilnikov bi terjala precej časa, ker je to zelo obsežno in odgovorno delo in Zvezni izvršni svet meni, da zavoljo tega ne bi bilo primerno sprejemati novih pravilnikov.

V TOVARNI ČOKOLADE IN LIKERJEV V BRESTANICI SMO SPREJELI ZAKLJUČNI RAČUN

ZNIŽANJE CEN PROIZVODOV

bomo dosegli z boljšim gospodarjenjem

V našem časopisju malokdaj najdemo vesti iz Brestanice, posebno pa iz našega podjetja, čeprav bi lahko poročali bodisi o uspehih ali težavah. V bodoče se bomo zato večkrat oglasili v našem delavskem časopisu.

Pretekli teden smo imeli sestanek delavskega sveta našega podjetja. Volili smo nov upravni odbor in sprejeli zaključni račun za leto 1953. Po poročilu knjigovodje smo izpolnili samo 40 odstotkov plana. Manjkalo nam je surovin, proizvode pa smo tudi težko prodajali zaradi visokih cen. V drugi polovici lanskega leta smo prejemali samo 80 odstotne prejemke. Polne prejemke smo dobili šele ob koncu leta, ko je znižanje cen naših proizvodov pospešilo prodajo.

Člani delavskega sveta so z zanimanjem poslušali poročila o zaključnem računu. Marsikaj so vpraševali in grajali ter tudi zahtevali pojasnil. Med drugim so vprašali zakaj so imeli lani tako visoke režijske stroške. Nekateri člani kolektiva so menili, da so v podjetju lani potrošili preveč čokolade in likerjev v reprezentančne namene, kar vse bremeni plačni sklad podjetja. Nekateri drugi stroški so tudi nastali po nepotrebnem in se jih bo treba vnaprej izogibati.

Potlej, ko smo sprejeli zaključni račun, smo izvolili nov upravni odbor in predsednika delavskega sveta. (Pri nas je ves kolektiv delavski svet in zato volimo le predsednika delavskega sveta). Za kandidate v upravni odbor, smo predlagali tiste tovariše, ki so voljni izpolnjevati naloge izvršnega organa delavskega gospodarjenja.

V našem podjetju vedno bolj narašča zanimanje za delavsko gospodarjenje. Sestanki so živahni in tudi koristni. Seveda nekateri člani delavskega sveta še ne čutijo dovolj odgovornosti za vse svoje delo. Dostikrat se tudi dogodi, da niso upoštevani oziroma uresničeni predlogi posameznih članov kolektiva, skratka marsikdaj niso sklepi uresničeni tako, kot smo sklenili na sestanku. Predloge članov delavskega sveta pa je treba upoštevati, kajti le tako se bodo člani kolektiva vzgajali v dobre gospodarje, le tako bomo dosegli tudi večje uspehe v proizvodnji in znižali cene našim proizvodom.

S. Kukovičič

Živinorejska odseka na Radljah in v Gortinji sta zelo delavna

Živinorejci na Radljah so začeli z veliko vnemo pospeševati živinorejo. Razen tega, da so kupili več odličnih plemenjakov, so organizirali vrsto živinskih pregledov in pri tem ugotovili jalovost krav. Izvedli so tudi tuberkulinizacijo živine ter uvedli molzno kontrolo. Na svojem delovnem področju imajo 23 krav s povprečno molznostjo 2.317 litrov letno, najboljša molznica pa je dala lani 3.957 litrov mleka.

Če bi imeli v Gortini pri izbiri poslovodje zadružne trgovine tako srečno roko, kakor pri vodji živinorejskega odseka, bi bila njihova zadruga ena najboljših v slovenjegraškem okraju. M. H.

V TOVARNI OKOVJA V BISTRICI PRI RUŠAH

dobro gospodarijo

V letu 1953 je delovni kolektiv Tovarne okovja v Bistrici pri Rušah sprejel predlog delavskega sveta, da v prvotno določeni proizvodni plan v podjetju poveča od 1200 na 1600 ton. To je doslej največja proizvodnja v tovarni okovja. Kljub povečanju proizvodnje število zaposlenih ni mnogo naraslo. Še več. Proizvodne stroške so zmanjšali za približno 11 milijonov dinarjev.

Pretekli teden je kolektiv izvolil nov delavski svet. To je bil lep praznik v tovarni. Razveselili so se obiska zveznega ljudskega poslanca za okraj Maribor okolica, tovariša Šnuderla in republiškega poslanca v zboru proizvajalcev, tovariša Stupana. Tovariš Šnuderl jim je govoril o delu zadnjega zasedanja zvezne ljudske skupščine.

Nekaj dni nato je novi delavski svet prevzel svoje delo v tovarni. Na tem zasedanju je bil sprejet zaključni račun podjetja za leto 1953. Bilanca je pokazala, da so s pridnim delom ustvarili nad 97 milijonov dinarjev dohodkov. G. G.

Velenjskim rudarjem se zahvaljujejo šoštanjski upokojenci

Velenjski rudarji, uprava rudnika in podružnica Društva upokojencev v Velenju so letos zopet poskrbeli za gorivo upokojenim rudarjem in vdovam — članom šoštanjske podružnice Društva upokojencev. Ti upokojenci se velenjskim rudarjem toplo zahvaljujejo za premog, ki so jim ga nakopali in ki ga je uprava rudnika upokojencem brezplačno razdelila. J

NOVINAR SE JE USTAVIL V SENOVEM

PRED POMLADJO

Zapiski iz življenja naših ljudi

(Nadaljevanje in konec)

Naši zakoni urejajo odnose med občinskim ljudskim odborom in podjetji na njegovem območju, predpisujejo podjetjem dolžnosti in jim varujejo pravice. To, kar se dogaja v Senovem, pa je nezakonito. Senovska uslužnostna in obrtna podjetja niso »občinska«, kot to mislijo nekateri ljudje v senovski občini, ampak samostojna, a obenem so skupna lastnina vseh delovnih ljudi naše domovine. Ljudski odbori lahko le nadzorujejo njihovo poslovanje, toda ljudski odbori in ne posamezniki. Podjetja pa upravljajo delavski sveti samostojno (navadno tvorijo vsi člani kolektiva delavski svet), po predpisih, ki veljajo za vsa ostala podjetja. Časi takšnih odnosov ljudskih odborov do podjetij na območju občine so že davno minuli. V Senovem sicer niso, a čas bi že bil, da bi.

Vsa senovska podjetja (razen gostiln, ki so jim dovolili, da svobodno določajo cene — zato tudi prodajajo navadno salamo po 500 dinarjev kilogram, v Ljubljani pa jo dobiš po 240 din), komajda životarijo. Žaga je obnemela in razpada, v kamnolomu nihče ne dela, abonenti Delavsko-uslužbenske restavracije plačujejo 3.900 dinarjev mesečno (še pred nedavnim so plačevali kar 4.500 dinarjev), šivilje dobivajo 3.500 dinarjev mesečno, v mizarsko delavnico je rudnik vložil veliko denarja, toda še danes stoje le goli zidovi, ljudje pa hodijo k mizarjem v Krško, Brežice in Sevnico. Nekateri odborniki, ki menijo, da so odgovorni za podjetja na območju senovske občine vse premalo mislijo na svoje dolžnosti, na ljudi, ki naj jim ta podjetja služijo, preveč pa mislijo na svoj lastni žep.

Naše občine so osnovne celice socialistične družbe in se razvijajo v samoupravne skupnosti delovnih ljudi, v skupnosti, ki odstranjujejo ostanke starega razrednega sistema in postajajo skupnosti proizvajalcev. Tako je povsod in takšne težnje se razumljivo kažejo tudi v Senovem, toda niso še dovolj močne, da bi prevladale in strle odpor starih veljakov.

*

Poslavljal sem se. Že zopet sem stal ob veliki cesti in gledal rudarje, ki so prihajali iz stare kolonije in iz novih hiš za hribom, iz barak, samskega doma in z bližnjih hribov. In zopet je rahlo deževalo. Veter se je poigraval z drobcenimi kapljicami, rudarji pa so se zavijali v umazane delovne obleke, da jim dež ne bi mogel do živega.

Dva dni je minulo od tedaj, ko sem takole stal, gledal mimoidoče in se vpraševal: Kako žive, kako ljubijo in sovražijo, kaj si želijo in kaj mislijo ti naši ljudje — upravljavci rudnika in občinske skupnosti v Senovem? Kako spreminjajo ta svet, v katerem živimo, v nov, lepši, boljši svet? In kako se sami spreminjajo v tem boju, kako se hlapčevska misel umika pošteni, odločni, tovariški proletarski miselnosti socialističnega gospodarja?

Želel sem, da bi mi Senovčani odgovorili na vsa ta vprašanja. In odgovorili so mi. Spoznal sem jih, rudarje senovske doline, spoznal težave, ki jih teže, in jih še niso uspeli odstraniti in spoznal tudi, s kakšnim velikim zaupanjem zro v prihodnost.

Mlad je še senovski proletariat, toda vsak nov dan mu prinese nove izkušnje, vsakodnevno ga vzpodbuja v boju naše skupno veliko delo. Če se danes v senovski občinski skupnosti še uveljavljajo veljaki stare izkoriščevalske družbe, se jutri ne bodo več. Za to nam je porok senovski proletariat, njegova mladost in rastoča moč, njegova velika vera v nov svet poštenja in pravice, v svet delovnega človeka.

Minula bodo leta... Senovska občinska skupnost bo samoupravna skupnost proizvajalcev in babice bodo pripovedovale otročičkom, kako so jih nekoč izkoriščali gruntarji, otroci pa bodo zmajevali z glavicami ter se čudili nad pokvarjenostjo nekdanjega sveta.

Za takšen svet, za svet prihodnosti, v katerem bo vsak človek res živel kot človek, v katerem ne bo izkoriščevalcev in ne izkoriščancev, ne hlapčevske misli in ostale navlake v naši miselnosti, se je vredno bojevati in v tem boju tudi žrtvovati. Vsak dan smo bliže temu svetu in vsak dan topleje sijejo njegovi žarki v naše domove.

*

Pomlad prihaja... S krepkimi koraki si utira pot in s svojim blagodejnim dahom oplaja naravo. Še se ji starost upira in še je zemlja ponekod pusta in kakor ožgana. A travniki in livade že zelene in zvončki, trobentice, vijolice in druge cvetlice že oznanjajo zmago novega, mladega sveta.

Mala Marjetka hrepeneče ogleduje nagelček, ki ji krasi okno. Še malo in bo vzcvetel. Takrat ga bo odtrgala in dela očku v gumbnico, da se bo postavil z njim med knapi, v lepem pomladnem jutru, na prvega majnika dan.

Janez Voljč

VTISI IZ ANGLIJE

Cheerio, boy! - Good by, sir!

(Na zdravje, dečko! — Zbogom, gospod!)

Odnos Angležev do tujcev, zlasti do Jugoslovanov

Bralec se bo gotovo vprašal, kako so naju, Jugoslovana, sprejeli. Angleži pri posameznikih ne gledajo na raso in narodnost, zanje je važno samo, da si dober strokovnjak in dober človek.

Prav gotovo pa je marsikateri Anglež po najinem odhodu nekoliko drugače mislil o razmerah pri nas, kakor prej. Jugoslovanom zastavijo po navadi dvoje standardnih vprašanj: Mihajlović in Stepinac. Z drugimi besedami: monarhija in vera. Jugoslovan ni v zadregi z odgovorom. Uspeh je odvisen od tega, kako odgovor formuliraš. Zadeti moraš njihovo rodoljubje. Ko trdiš, da sta oba, Mihajlović in Stepinac, izdajalca, pripomni, da sta se skupaj z Nemci borila tudi proti njim — Angležem, in zadel boš v črno. Med debato o Stepincu sem se spomnil Titovih besed, da je Stepinac problem le za tujino, in sicer toliko časa, dokler razglabljajo o njem.

S seboj sva imela tudi kup turističnih prospektov in zemljevidov Jugoslavije. Vsi, ki so jih videli, so bili navdušeni nad lepoto naše domovine, zlasti nad Slovenijo. Angleži se namreč ne morejo hvaliti s pokrajinskimi lepotami, ker je pri njih le pokrajina Sussex (južno od Londona) res lepa in prijetna. Zato jo tudi prikazujejo v vseh svojih filmih s »tipično angleško pokrajino«. Pravijo, da je Škotska veliko lepša od Susssexa; na žalost je nisem videl.

Angleški weekend

Kako preživi Anglež weekend? Že v soboto dopoldne se mnogi zateče v naravo. Tam kadi pipo, prebira časnike in časopise, ure in ure povsem mirno lovi ribe, v nedeljo zvečer pa se vrne domov. Ribarjenje gre pri Angležih že kar v groteskinost. Mularija obeh spolov in odrasli moški izkoristijo vsako večjo mlako za ribolov ... Kdo ne pozna cricketa? Zelo je podoben naši igri »koza-klamf«. Cricket je njihova narodna igra. Igrajo jo smrkavci po ulicah, odrasli na igriščih sredi parka in delavci med odmori v tovarnah. Omenil sem, da igrajo cricket v parkih. Angleški park služi v dva namena: za sprehode in posedanje, kakor pri nas, in za šport. Med cvetličnimi nasadi in okrasnim grmičjem je videti igrišča za tenis, golf, balinanje in za cricket. Igra poteka vedno mirno in hladno. Angleža razburi le nogometna tekma.

Kaj pa kino in gledališče? Začudilo me je, da manjša mesta sploh nimajo gledališč in so cene gledaliških vstopnic zelo visoke. Naj kar primer govori: Dva se poročita. Slavje. Višek slavja — obisk gledališča! Mislim, da je vsak komentar odveč.

Anglija ni le geografsko, temveč tudi sicer nekaj posebnega. Z Evropo res nima ničesar skupnega. Spomnil sem se šale, ki sem jo zasledil v »Slovenskem poročevalcu«: Vihar. Ladijski promet na Kanalu ustavljen. »Times« izide z velikim naslovom: Kontinent odrezan!

Angleški jezik in — angleški jezik

Prva težava, na katero naleti »prekomorec« ob vstopu na angleška tla, je — angleščina. Z »ljubljansko« angleščino ne opraviš malone nič. S kolegom sva se takoj po izkrcanju spraševala, če nisva morda zašla, zakaj oba Angležev nisva skoraj nič razumela, čeprav precej dobro znava angleški. Angleži inozemca razumejo, le inozemec ne njih. Pač pa lepo razumeš angleško govorečega Indijanca ali Afričana. Vendar ni trajalo dolgo, da sva prebrodila začetne težave in, moram reči, poslej sva se jezikovno naglo bogatila. Za boljšo izgovorjavo je najpametneje, da si kupiš pipo in govoriš s pipo v ustih. Ta dragocena malenkost stane v Angliji le 2 šilinga in 6 penijev. Razen tega pa angleški bonton ne prepoveduje govoriti s pipo v ustih.

Cambridge

Na tovarniške stroške sva si s kolegom ogledala tudi svetovno znano univerzitetno mesto Cambridge. Ko hodiš po prostorih »Trinity Collegea« kjer so pred mnogimi leti duhovno gospodovali Newton, Rutherford, lord Kelvin, lord Byron in drugi, se počutiš resda sila majhnega. Nebogljenega. Vsega te prevzame vzdušje veličastne preteklosti, medtem ko prebijajo zvočni zid nad teboj najnovejša reaktivna letala. Nehote se sprašuješ, kako moreta istočasno obstajati častitljivi, starinski Cambridge in reaktivna letala, proizvod najmodernejše znanosti in tehnike? Ko gledaš, pomišljaš o tem anahronizmu, ugotoviš, da je ptič vzletel pravzaprav iz te zibelke in sedaj leta nad njo ter ji poje slavo. Da, v Angliji je mogoča ta simbioza starega in novega, drugo brez drugega bi ne bilo več popolno, bi ne bila več Anglija!

Pred televizijskim aparatom

Nekaj o Angležih

Tipičnih Angležev kakor si jih zamišljamo pri nas, skorajda nisem videl. V resnici so taki, kakor mi V pismu ljubljanskemu prijatelju sem pohvalil zunanjost Angležinj in jih uvrstil celo pred Ljubljančanke. Posledica tega je bila toča grozilnih pisem, v katerih užaljena dekleta zahtevajo, naj prekličem svojo »bogokletno« izjavo, sicer je bolje, da se ne vrnem.

Sam sem se večkrat prepričal, da so Angleži res poštenjaki. Angleške tovarne koles sploh ne izdelujejo ključavnic. Ugotovila pa sva s kolegom, da se Angleži ne znajo zabavati. Posebno moški ne. To so potrdile tudi Angležinje.

Že prej sem govoril o spoštovanju tradicij. Njim na ljubo Angleži radi žrtvujejo praktičnost. Pri denarju je to jasno videti: funt ima 20 šilingov, šiling pa 12 penijev.

Angleška hiša

Celo angleška arhitektura ima neke posebnosti. Hiše so si po načinu gradnje zelo podobne. Vse po vrsti so tudi neometane. Notranjost je ponekod prav razkošna; hiša je namreč torišče družabnega življenja. Tradicionalni angleški kamin! Sami priznavajo, da je neekonomičen, vendar ga imajo najnovejše hiše. Hiša tudi ne bi bila angleška, če ne bi imela prizidka. Angleška značilnost je še — prepih. Prepih je povsod: v hiši, avtomobilu, v vlaku. Kaj lahko se torej zgodi, da se tujec v Angliji prehladi. Ceste so vse asfaltirane, tudi tiste, po katerih hiti kamion na njivo po repo ali krompir. Vendar niso ravne, kajti cesta, ki ni nekoliko zverižena, ni angleška.

(Dalje prihodnjič.)

OB MEDNARODNEM PRAZNIKU ZDRAVJA

Malo govori, veliko dela

Sestra Vida je glavna sestra otroške klinike Medicinske visoke šole v Ljubljani. Spomnili smo se je 7. aprila, na mednarodni praznik zdravja, ki ga proslavljamo pod geslom »Medicinska sestra — pionir zdravja« tudi pri nas.

Višja medicinska sestra Vida Korbar - Vrbič uživa med sodelavci velik uspeh

Malokdaj jo srečamo na cesti, nikdar je ni tam, kjer srečuješ tiste ki imajo količkaj prostega časa da se razvedrijo in počijejo. Od ranega jutra do pozne noči dela — zdaj na tem, zdaj na onem oddelku otroške klinike. Zdaj je ob bolnih otrocih in ob njih mlajšim sestram posreduje svoje bogato znanje in svoja odlična strokovna izkustva, zdaj je že zopet v svoji sobi ki je vse bolj skladišče kakor pa delovna soba tako ugledne žene — delavke. Saj je v tej sobi vedno na stotine otroških žab, gore plenic, zaboji igrač, steklenic, cucljev, grelcev itd. Vse to gre skozi njene pridne roke, ki nikdar ne počivajo. V poznih večerih je sklonjena nad spiski materiala, zlasti pa nad urniki, v katerih razvršča delo stotini sester, ki jih vodi in nadzoruje. Vse je v redu, vse na pravem mestu, tako da pri njej dobiš vse ob pravem času.

Zaradi vsega tega zlasti pa zaradi svojega klenega značaja in širokega in vsakomur za vse življenjske in osebne težave odprtega srca uživa med sodelavci velik ugled. Nič ni posebnega, če pride slaboten otrok in gre za življenje, da nastavi svojo roko in da kri za nekoga ki nikdar v življenju ne bo izvedel za to skrito plemenitost. Koliko drugih stvari se na prvi pogled uredi »samo po sebi« pa jih je bogvedi kdaj uredila sestra Vida. Malo govori, veliko dela. Cez glavo je zakopana v delo, zlasti organizatorno saj zdaj že v tretje sodeluje pri organizaciji nove ustanove. Izhaja iz odlične sestrske šole prof. Ambrožiča v Beogradu, kjer mu je bila s sodelavkami desna roka. Sodelovala je pri postavitvi temeljev za stari sistem otroške klinike in je zdaj vsa ob izgradnji nove osrednje otroške klinične bolnišnice v Ljubljani.

Malo ji je bilo dano priznanja doslej. Vendar pa ji je Zvezni izvršni svet podelil znak dela. Zdravstveni delavci kliničnih bolnic so jo izvolili v upravni odbor. Republiški Svet za zdravstvo pa ji je omogočil strokovno izpopolnitev v Švici.

Ob Mednarodnem dnevu zdravja ki je tudi praznik naših medicinskih sester, ji želimo, da bi še ustvarjala kakor doslej in doživela ploden uspeh svojega plemenitega dela za naše bolne otroke in mladi rod sester, ki naj bi se likale ob njeni svetli podobi.

Napad na Strocheima

Pred nekaj meseci se je začela v nekaterih nemških časopisih gonja proti znanemu filmskemu igralcu in režiserju Erichu Strocheimu zaradi njegovih treh filmov: »Alarm na Jugu«, »Pet grobov na poti v Kairo« in »Mrtvaški ples«. V vseh treh filmih je Strocheim oživil nesimpatični lik nemškega oficirja, kar seveda nacistom ni všeč. Le-ti mu zlasti zamerijo, da je prikazal Rommela kot moralno pokvarjenega grobijana in častihlepnega nasilneža. Časopisna kritika skrbno prikriva resnične vzroke zadovoljstva nad režiserjem in opravičuje svoje napade s tem, češ da bo Strocheim s takimi filmi poneval mržnjo med Nemci in Francozi.

Nesreča »Titanica« spet na filmskem platnu

Potop velike luksuzne ladje »Titanica«, ki bi morala l. 1912 potolči vse hitrostne rekorde v vožnji čez Atlantski ocean, je hvaležna tema za filmsko obdelavo, zato so se je filmski producenti že večkrat poslužili. V zadnjem času prikazuje potop »Titanica« filmska družba 20 th Century Fox. Novemu filmu daje svežino zgodba o notranje razbiti družini ki jo nesreča na morju spet ozdravi. V filmu, ki je tudi tehnično popoln, nastopajo znani odlični igralci.

O ZGODOVINI HMELJA

Človeštvo je že zelo zgodaj spoznalo uporabnost hmelja. Njegove mladice so na primer Rimljani uživali kot zelenjavo, kar se tu in tam še dandanes dogaja. Hmelj pa je služil tudi kot zdravilo, na primer za skrofulozo in razen tega za pripravljanje testa.

Prvi narod, ki je začel hmelj gojiti, so bili Slovani. Stari Slovani so ga uporabljali skupno z ječmenovim sladom in medom za opojno pijačo, imenovano »braga«. Pomembno vlogo je igral hmelj tudi pri svatbenih običajih Starih Slovanov. Zahodni narodi so prevzeli te rastline od Slovanov, kar dokazujejo tudi tuji nazivi za hmelj.

— Očka, zakaj pa so stari Grki izbirali žensko za simbol vojne?

— Ko boš poročen, boš že razumel.

Dandanes gojimo hmelj v glavnem za proizvodnjo piva. Vendar so pivo uživali neslovanski narodi še preden so spoznali hmelj. Namesto hmelja so na primer Egipčani uporabljali pomarančne olupke, v Zahodni Evropi pa brinjevo zrnje.

Prve točne vesti o kulturi hmelja v zahodnoevropskih državah so ohranjene v zgodovinskih zapiskih iz 8. stoletja. Zanimivo je, da so smeli gojiti hmelj skoraj izključno na samostanskih in škofijskih posestvih in da je uživala pivo iz hmelja predvsem višja fevdalna gospoda.

V Sloveniji so se pomnožili nasadi hmelja šele v 19. stoletju. Tedaj so nastala tudi hmeljišča v Savinjski dolini, naši zakladnici »zelenega zlata«.

Med evropskimi državami je začela Anglija najkasneje uporabljati hmelj in to šele v začetku 16. stoletja, medtem ko ga v prekomorskih državah z izjemo ZDA, še sedaj nikjer ne gojijo.

— Veš, da je štorklja mojo mamico pošteno vščipnila v nogo.

— Kaj? In ti še vedno verjameš v štorklje?

ZA DOBRO VOLJO

Prijatelj cvetja

ZAGOVORIL SE JE

Tončka je pomlad tako prevzela, da je sončnega popoldneva popolnoma pozabil na učenje in na naloge. Drugo jutro se mu ni dalo v šolo, pa je stopil v telefonsko celico.

— Prosim, tovariš razrednik, mojega sina danes ne bo v šolo, — je nervozno hitel v telefonsko slušalko.

— Oprostite, kdo pa je pri telefonu?

— Moj oče, tovariš razrednik.

MORDA ŠE NISI VEDEL

Izdirač za žeblje

Takšnole orodje je pripravno za izdiranje žebljev na tankih stenah ali pa na okrasnih oblogah. Uporabna je avtomobilska vzmet, ker je širša kot so običajni izdirači. Konec vzmeti segrejemo in upognemo za okoli 30 stopinj, potem pa ga stanjšamo, da ga lahko potisnemo pod žebelj.

Zaščita a prevleka za orodje

Jekleno orodje, ki ga le poredkoma uporabljamo, moramo zavarovati pred rjo. To napravimo takole: 100 gramov parafina raztopimo v kilogramu tetrakloroglijika. S to raztopino namaženmo površino orodja. Ko se posuši, ostane na površini parafinska prevleka, ki ne vpija prahu.

Nova odkritja oceanografov

Oceanografi so odkrili, da nastajajo največji valovi, ki so včasih visoki tudi do 90 metrov, globoko pod morsko gladino. Nastajajo tam, kjer se vodni masi različnih temperatur stikata in se toplejša dviga nad hladnejšo.

Avtomatični prebijač si napravimo sami

Ce prebijač velikokrat rabimo, je najbolje, da si ga napravimo kar sami, in sicer avtomatičnega. Slika nam kaže strukturo takega prebijača. Uporaba je preprosta: konico postavimo na trdo površino in pritisnemo na pokrovček. Pero je napeto, čim je prebijačeva konica zdrsnila v votlo kladivce. Pločevinaste zaskočka se je namreč spustila na konico dolgega stebla. Pero pritisne kladivce, to pa udari na steblo prebijača ki udari navzdol. Pero zaskočke je vsekakor močnejše kot pero prebijača.

Podatkov na sliki se je treba držati predvsem za premere žice za peresa. Med montažo avtomatičnega prebijača pritegnemo pero kladivca z narezanim gumbom, s katerim je navezan navoj. Prerez luknje, kamor gumb uvijemo, mora imeti nekaj zraka, da kladivce lahko vstavimo.

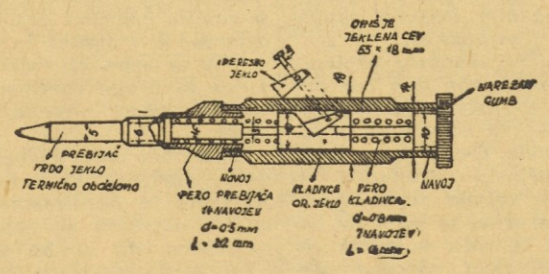

Napajališče za piščeta, ki se ne prevrne

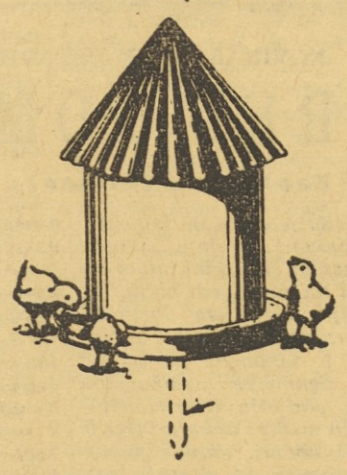

Piščeta hitro prevrnejo posodo za vodo. Če jo obtežimo s kamni, zmanjšamo prostor za vodo. Najbolje je, če na dno posode privarimo jekleno konico, to je lahko zlomljen zob brane ali česa drugega. Zdaj bo posoda trdno stala na mestu, če smo zabili zob v zemljo.

Šilček za svinčnike na risalni deski

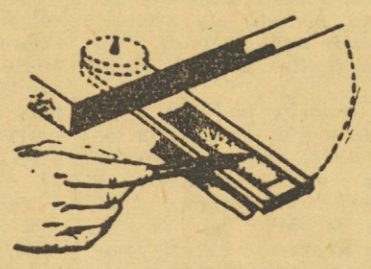

Pri risanju s svinčnikom moramo konico pogosto šiliti. V ta namen si pritrdimo pod risalno desko posebno priročen šilček. Tega si napravimo iz več plasti smirkovega papirja, nalepljenega na deščico, le-to pa pritrdimo kot kaže slika.

Vrtanje slepih lukenj

Pogostokrat se nam svedri pokvari zato, ker ostružki pri vrtanju slepih lukenj ne izpadajo. Pomagamo si, da nabašemo v luknjo poltrdo mast. Svedri iztiska mast iz luknje, s seboj pa odnaša tudi ostružke.

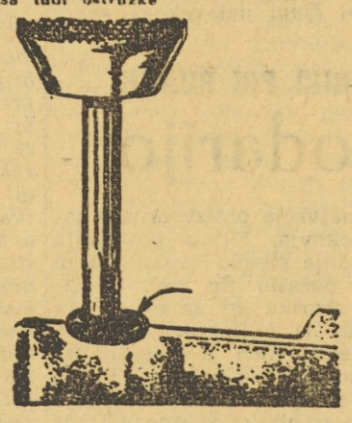

Posebno črnilo za pisanje na steklo

S posebnim črnilom ki je približno tako kot »kitajsko« črnilo, lahko pišemo tudi na steklo in na plastične snovi. Se ne lušči, dobro suši, odporno pa je tudi proti toploti. Poleg vsega tega ne maže ne peres, ne peresnikov niti črtal.

Nožnica za kotno merilo

Kotno merilo kaj radi izgubimo ali pa kam založimo. Zato je najbolje, če si pripravimo zanj primerno nožnico in jo pritrdimo na stojalo. To je posebno priročno za mizarje in tesarje. Kos usnja ali zračnice pribijemo na nogo stojala, na sredi pa pustimo dovolj prostora za kotno merilo. Uporabimo lahko tudi pločevino.

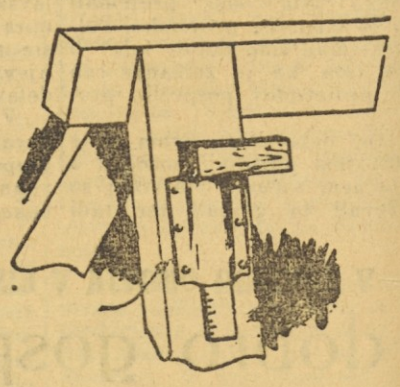

Obnavljanje zvitih varnostnih vložk

Ko varnostne vložke izdiramo, se nam kaj radi skrivijo ali zvijejo. Z izvijačem in univerzalnimi kleščami jim spet vrnemo prvotno obliko. Obe stranici s kleščami močno stisnemo, oko pa z izvijačem zasukamo tako, da pride na svoje pravo mesto.

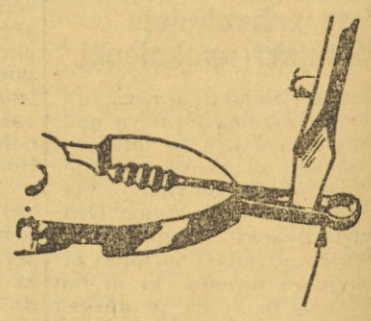

CANKAR, FREUD, KRAIGHER IN BORŠNIKOVA

»Pozdravljeni v Kristu!

Pozdravljeni vi vsi, ki ste me tako zvesto spremljali na moji dolgi poti. Pisana procesija vas je — kdo bi vas preštel, kdo bi vam vedel imena? Komur se je zazdelo, se je pridružil vašim vrstam ter se je z vami podil za menoj. Moški in ženske, starci in otroci, modrijani in bebe, poštenjaki in razbojniki — joj meni!«

(Ivan Cankar: »Bela krizantema«)

Trije meseci so minili, odkar je bila kulturna javnost Slovenije in vse naše države z globoko pieteto proslavila 35-letnico smrti Ivana Cankarja, osrednje umetniške osebnosti naše moderne in neprekosljivega mojstra slovenske lepe besede. Zdavnaj že je postalo veliko umetniško bogastvo Ivana Cankarja duhovna lastnina delovnega ljudstva, saj je bil prav on prvi izmed slovenskih literarnih umetnikov, ki se je zavestno povezal z delavskim razredom in bil vse svoje življenje dosleden in nepomirljiv borec za svobodo in lepše življenje delovnega ljudstva — borec za resnico.

Cankarja so, dokler je živel, ostro napadali in žalili. Napadali so ga i klerikalci i liberalci in ga proglašali za nemoralnega, za literarnega nihilista in tako dalje. To ni nič čudnega! S svojim naprednim in borbenim stališčem v literaturi kakor v družbi je mogel v predstavnikih in zaščitnikih vladajočega razreda izzvati samo odpor in sovraštvo, saj jih je njegova borbena umetniška beseda spravljala v onemogli srd. Tem bolj čudno pa je, da Cankarja danes, 35 let po njegovi smrti, ko so njegove želje in ideje, vklesane v umetniški besedi in delu uresničene in ki so bile v bistvu ideje in želje delavskega razreda — da ta naš dragoceni lik umetnika sedaj nekateri tako neodgovorno žalijo in ponižujejo. Tako je na primer ob sami 35-letnici Cankarjeve prezgodnje smrti »kulturni« urednik ljubljanskega senzacionalističnega tednika »TT« iz neke nerazumljive potrebe objavil odgovore nekaterih slovenskih književnikov o tem, ali je Ivan Cankar danes še aktualen. Več kakor dvajset slovenskih književnikov, ki jim je bilo to vprašanje namenjeno, je nanj različno odgovorilo, v glavnem za Cankarja povoljno. Ne zamerimo »kulturnemu« uredniku »TT«, da je pokrenil tako problematično anketo, saj je to pač v slogu tega senzacionalističnega lista, — vse graje pa je vreden postopek književnikov, ki je sprejel ponudbo in zamisel take vrste ankete. Že samo zastavljanje vprašanja, ali je Ivan Cankar danes še aktualen, spravlja v dvom Cankarjevo umetniško delo, vse one napredne ideje, ki jih je s tako krepko erudicijo umetniško oblikoval. Popolnoma prav pa dajemo Mišku Kranjcu, ki se je odrekel sodelovanja v taki anketi, ker je po njegovem pravilnem mnenju to vprašanje nespametno. »Kajti Cankarjevo delo je bilo v resnici tudi ena sama kritika meščanskega razreda. Njegova kritika je bila silnejša, in razred, ki je v njegovem imenu govoril Cankar, to je — delavski razred, je bil silnejši, čeprav zatiran; — pred njim je bila prihodnost. S to prihodnostjo se je Cankar pretesno povezal. Njegov pravi čas, čas velikega umetnika, šele prihaja.« (M. Kranjec: »Cankar na tapeti«, »Delavska enotnost« št. 13 — 26. marca 1954).

Primer ankete tednika »TT« o Cankarjevem umetniškem delu je samo neznaten detajl dejstva, ki nam odkriva, s kakšno neodgovornostjo se v naši javnosti razpravlja o umetniških problemih naše literature. Dva druga primera v zvezi s pisanjem o Cankarju sta še bolj drastičen zgled popolne neodgovornosti pred vso kulturno javnostjo, zavestna ali nezavestna (v tem primeru to ni važno!) mistifikacija umetniškega ustvarjanja Ivana Cankarja.

Pred petnajstimi leti je Lojz Kraigher objavil članek, v katerem je postavil hipotezo, da temelji Cankarjeva književna moč na kompleksih manjvrednosti, povzročenih zaradi njegove problematične bolezni. Ta bolezen je po Kraigherjevem mnenju Cankarju onemogočala normalno seksualno izživljanje; zaradi tega problematičnega kompleksa je doživel pri mnogih ženah razočaranje in prav to je dajalo povod in ton njegovemu pisanju.

Po objavi tega Kraigherjevega članka je napredna javnost ostro obsodila tako razpravljanje o književnem delu Ivana Cankarja, češ da je reakcionarno in neznanstveno (revija »Pečat« v redakciji Miroslava Krleže). Vendar pa Kraigher ni uvidel vse neznanstvenosti, površnosti in absurdnosti svoje hipoteze o Cankarjevem umetniškem ustvarjanju, in je danes, po petnajstih letih znova stopil pred javnost s svojimi starimi hipotezami, da leži moč Cankarjeve umetnosti v kompenzaciji njegove seksualne defektnosti. Zdaj je svojo tezo še veliko bolj razširil v posebni knjigi, študiji o Ivanu Cankarju, ki jo je te dni izdala Cankarjeva založba v Ljubljani.

Ta članek ni napisan z namenom, da bi pobijal Kraigherjevo mnenje, saj so psihoanalitične predpostavke, na katere se naslanja Kraigher, že zdavnaj označene kot neznanstvene Freudove seksualne teorije so danes za resnega znanstvenega delavca brez vsakršne vrednosti. Žalostno pa je, da do danes v slovenski javnosti ni menda nihče v zadostni meri reagiral na te neznanstvene in nazadnjaške Kraigherjeve hipoteze. Nasprotno, namesto da bi se to zgodilo, kar bi bila dolžnost in moralna obveznost kulturne javnosti do svojega največjega umetnika, Ivana Cankarja, pa tudi do razreda, v imenu katerega je Ivan Cankar govoril skozi vsa svoja številna književna dela, — namesto tega smo krenili po napačni poti. Tu je odigrala glavno vlogo Marja Boršnik, univerz. prof. v Ljubljani, literarna zgodovinarka. V svojih prispevkih, objavljenih v januarski in februarski številki mariborske književne revije »Nova obzorja«, je Boršnikova v imenu literarne zgodovine in v vlogi literarnega zgodovinarja, poslužujoč se pri tem še nepravilno pozitivistične metode, izmaličila podobo Cankarja kot človeka, umetnika in borca ter napisala na dokaj neokusen način škandalozno kroniko o njem. Hotela je »braniti« Cankarja in njegovo umetnost pred napadom Lojza Kraigherja, pri tem pa je sama zapadla v razna protislovja, in zdaj zanika to, kar je pravkar trdila. V januarski številki »Novih obzorij« je napisala, da je za proučevanje Cankarjevih del nujno potrebno, da spoznamo njegovo seksualno življenje. »Trdim: če bi se Cankar ne čutil tako samega, če bi imel kar koli, kar bi lahko imenoval svoje — ne mislim tu samo gmotnih dobrin, marveč predvsem tudi človeka, žensko — ne bi bilo v njem toliko poguma za družbeni in umetnostni boj. Zadrževala bi ga bila bojazen za njegovo lastnino.« Videti je, da je Boršnikova prišla do takega sklepa o Cankarju zato, ker ga je sodila po sebi in po sebi sličnim. Te njene besede naj bi pomenile, da je človek lahko revolucionar le tedaj, če je brez žene in doma (ali, ako je ženska, da je brez moža in doma).

Misleč, da je za proučevanje Cankarjevega umetniškega dela prvenstvene važnosti njegovo seksualno življenje, Marji Boršnikovi ni bilo žal ne časa ne truda, pa je prav tako kakor Kraigher tudi sama začela »raziskovati« Cankarjevo seksualno življenje. To »raziskovanje« jo je dovedlo celo na Dunaj, kjer je obiskala Štefko Löfflerjevo, s katero je Cankar živel, dokler je bil na Dunaju. In da bi proniknila »v novo problematiko za razumevanje Cankarjevega življenja in dela,« je Boršnikova obsipala Štefko Löffler z raznovrstnimi najintimnejšimi vprašanji in je ta svoj dolgi intervju objavila na štirinajstih straneh v februarski številki mariborske revije »Nova obzorja«. Čeprav se uredništvo revije ni v celoti strinjalo z načinom, kako je to vprašanje obdelano, je vendarle objavilo cel intervju, »predvsem zato, da se javno popravi Kraigherjeva hipotetična trditev o Cankarjevih manjvrednostnih kompleksih«. Človek, hočeš nočeš, mora zastaviti redakciji »Novih obzorij« vprašanje: ali je res to edini način, da se popravijo Kraigherjeve trditve, ali pa je bil možen še kak drugi način? Mnenja smo, da, če hočemo na ta način ovreči Kraigherjeve trditve — način ki ne samo, da ni znanstven, ampak je tudi skrajno neokusen in primitiven — da smo s tem zašli v drugo skrajnost, da s tem znova in še huje žalimo Cankarja kot človeka in umetnika. S takim neokusnim, »znanstveno-pornografskim« raziskovanjem smo storili Cankarju medvedjo uslugo.

Ne bomo navajali, kaj vse je pri nekdanji Cankarjevi ljubici Štefki Löffler »odkrila« Marja Boršnikova ter s tem »obogatila« zgodovino slovenske literature, ker je vsa ta zadeva zoprna in mučna. V tem primeru, ko je že postavljeno to smešno in žalostno vprašanje Cankarjevega seksualnega življenja, naj navedemo samo to, kar je Štefka Löffler v zvezi s tem izjavila Marji Boršnikovi: »Zadnje čase sem mu bila dobra samo še za seksualno utešitev. Bil je silno seksualen. Vsak dan me je hotel, ni se mu bilo mogoče ubraniti«.

Tako se je literarni zgodovinarki M. Boršnikovi posrečilo, da je na tak način ovrgla trditve Lojza Kraigherja. Nekdanja Cankarjeva nezakonska žena Dunajčanka je dodala svoj blagoslov s tem, da je ta »literarno-zgodovinski« dokument overila z besedami: »Ich bin mit dem angegebenen einverstanden. — Steffi Döschl, Wien, 18. IX 1953.«

Ali je na vse to še potreben komentar? Kaj bi dejal Cankar na vse to, če bi danes bil še živ? Toda Cankar je živ! Pa naj on sam zaključi ta članek, sam naj odgovori Lojzu Kraigherju in Marji Boršnik, z odgovorom, ki ga je že pred pol stoletja namenil njima in mnogim drugim, ker je dobro vedel, s kom ima opravka:

»Izprehajal sem se nekoč ob blejskem jezeru z gospodično. Pa je ne nadoma rekla:

»Dokler sem gledala same umotvore, sem mislila in verjela, da je umetnik plemenitejši od vseh drugih ljudi. Spoznala sem ga ter sem izprevidela, da so vsi plemenitejši od njega. Zdaj tudi umotvorov ne moram več. Zdi se mi, da bi moral umetnik živeti v zaklenjeni izbi in da bi go pitali skozi okence, kakor trapista. Ne mogla bi z veseljem pogledati podobo Matere božje, če bi vedela, da je umetnik po slaniku dišal, ko jo je slikal.«

Odgovoril sem ji:

»Beseda vas razodeva, da niste publikum, temveč slovenski recenzent. Ljudje te sorte namreč ne razlagajo, kakšen da je umotvor, v kakšni in kateri zvezi da je umetnikovo delo s kulturo naroda in časa, temveč le ugibajo ter izprašujejo, če je umetnik po slaniku dišal ali ne. Kadar doženejo, da je res dišal po slaniku, ugibajo še nadalje, kje da si je tisti slanik kupil ter kako da mu je teknil; navsezadnje zabelijo svojo slaniško modrost še z naukom, kje da naj si umetnik v prihodnje kupuje svoje slanike in kedaj da naj jih uživa. Ko je recenzent na tak način opravil svoj posel, si zasuče brke ter je učenjak«. (Ivan Cankar: »Bela krizantema«)

Katja Spur

Tone Seliškar:

In tak si zdaj pred nami!

TOVARIŠU DJURU SALAJU ZA NJEGOVO 65-LETNICO

Razgrinjam bele liste knjige tvojega življenja,
kako in kje si hodil svojo dolgo težko pot,
kako z besedo in z roko si trgal kriva mnenja,
resnico delavcem obtesal iz prevar in zmot.

Če te zlasal je mojster, srčnost je poprej zorela
in stradež vajenski ti je skoval udarno pest;
in kadar množica je v štrajkih za protest gorela,
je rastla v srcu ti kipeča proletarska vest.

Pretopil v delavsko srce si vse, kar tre človeka,
preziral laž si, licemercem trgal krinke z lic;
skoz množice vihral si ko mogočna plodna reka,
skoz vse kovačnice zvenel je tvoj neugnani klic.

Temnica črna, a na okencu je križ železa,
pod nebom lastovka svobodna... Tja gremo, oj tja!
Kaj mar nam bajonet žandarski, vrag se v kri pogreza.
Za nami: Vse je naše, sonce snamemo z neba!

In tak si zdaj pred nami zreli mož, viharnik zvesti!
Bo mar premirje sklenil pramen tvojih sivih las?
Že nekajkrat sva se sešla na naši skupni cesti,
ob tem vprašanju mi obračaš svoj uporni glas:

Premirja ni! Ne slišiš vse po svetu glas upornih?
Nekje se s puško tepe rod, drugje napenja lok!
Dokler bo kje na zemlji svet požrešnih in ubornih,
dotlej ne moreš stati v teh revoltah križem rok!

*

(Dne 10. aprila 1889 je bil rojen tovariš Djuro Salaj, ki bo v soboto slavil svojo 65-letnico.)

Z NAŠEGA FILMSKEGA PLATNA

„CYRANO DE BERGERAC"

»Naj veličam puhle glave, se tresem, kaj brbljavci poreko,... Ne, hvala!« je odločno in ponosno odgovoril pogumni bojevnik in nežno čuteči pesnik Cyrano de Bergerac na ponudbo ošabnega plemenitaša, naj postane njegov hišni rimač. To je bila v 17. stoletju, ko je živel junak Rostandove heroične komedije, ki jo sedaj gledamo v filmski predelavi, pogumna odločitev. Takrat si je vsak pesnik, če je hotel uspeti, postati slaven in ni hotel svoje verze le sam brati, poiskati kakega mogočnega zaščitnika. Pesniki so bili v modi in čim bolj petičen, domišljav in častihlepen je bil kak fevdalec, tem več pesniških hvalisačev se je gnetlo na njegovem dvoru za milostne drobtine ali udarce. Ti stihotvorci so prilizljivo dvigali v oblake hvalisave slavospeve zaščitnikovim podvigom, njegovim ljubicam, prijateljem, konjem itd... Mnogi puhloglavi velikaši, ki so se hvalili z nadarjenostjo svojih pesnikov kot z odlikami svojih psov, bi radi pridobili nadarjenega in duhovitega pesnika Cyranoja de Bergeraca za svojega dvornega pesnika. A on, ne samo, da poje le kar mu »v duši vre« in živi bolj lačen kot sit, ampak celo smeši in to ostro ter duhovito, zajedalsko hinavščino, neumnost, priliznjenost, laž in predsodke, ki se bohotijo v njihovi družbi. Tako, kot si je predrzni, ujedljivi in ponosni Cyrano nakopal mnogo sovražnikov, si je s svojo plemenitostjo, srčno dobroto, veselostjo in pogumom pridobil mnogo prijateljev; on, plemič 17. stoletja, ima rad ljudi takšne, kakršni so, brez ozira na stan ali bogastvo.

Prizor iz filma »Cyrano de Bergerac«

Plemenita in lepa pesnikova duša pa je ujeta v spačeno zunanjost. Odkriti in bojeviti obraz mu kazi ogromen nos. Odbijajoča spaka sredi obraza je »ves strah mojega življenja«, prizna Cyrano prijatelju. Eden najlepših, prav gotovo pa najpretresljivejših prizorov, je izpoved tega strastnega, v ljubezni gorečega ljubimca, ki pa se zaveda, da ne bo nikoli ljubljen. Edino, kar mu ostane, je njegovo sanjarjenje »v sinjih večerih«, ko ga prevzame vonj majske noči, ko srečuje objete parčke na svoji samotni poti, a še takrat zagleda v svitu lune »na steni senco svojega profila!«

Skozi ves film smo priče tragični odpovedi plemenitega in globoko čutečega duha ljubezenski sreči, ki pa se ne odpove in ne umakne brezobzirnemu, brezkompromisnemu boju za svobodo. Morda v začetku tudi nam smešen nosan — skozi film preneha biti! Na koncu, zahrbtno umorjen in premagan od vseh starih sovražnikov: zlobe, laži, bojazljivosti in podlosti, izgine telesna hiba pred lepoto njegovega duha in Cyrano de Bergerac se nam odkrije kot velik, vsem drag človek. On je, kot ga je označil Maksim Gorki, ko je pisal o tem Rostandovem delu — »eden tistih maloštevilnih, toda vedno zelo nesrečnih ljudi, ki jim je bila dana velika čast, da so boljši in pametnejši od svojih sodobnikov«.

Veno T.

Ignazio Silone: „Prgišče robidnic"

Pred kratkim je založba »Rad« v Beogradu izdala nadvse zanimivo delo naprednega italijanskega pisatelja Silonea, roman »Prgišče robidnic«. Ker je to knjigo v programu za leto 1954 napovedala tudi Državna založba Slovenije v Ljubljani, je vredno, da o njej spregovorimo nekoliko več.

Roman »Prgišče robidnic« je kolektivni roman, pretresljiva slika iz življenja kmetov v povojni Italiji. Ne prikazuje pa samo usode posameznikov, ki se borijo za zemljo, pač pa tudi vlogo različnih političnih strank. Z najkrepkejšimi potezami je orisal oportunistično politiko KP Italije, ki je predvsem v odnosu do italijanskega kmeta izdajalska. V romanu, na primer, vidimo, kako zaradi KPI ni prišlo do agrarne reforme in kako so se zaradi tega novofašisti in predstavniki »Nove partije« znašli na istih pozicijah.

Priznati pa je treba, da je pisec »Fontamare« in romana »Kruh in vino« v tem najnovejšem delu prikazal tudi napredne sile v današnji Italiji. Odkril nam je drugo stran Italije, Italijo naprednih in svobodoljubnih ljudi, ki nimajo ničesar skupnega z gospodarskimi in političnimi zatiralci. To so — v Silonejevem romanu — kmetje, ki so kljub vsem bremenom vzdržali, ki so pripravljeni na nove žrtve in borbe in ki verujejo v lepšo prihodnost vseh ljudi na svetu.

Branko N. Djukič

Janez Matjašič: »Nevidno življenje«

V 32. zvezku Poljudnoznanstvene knjižnice je Slovenski knjižni zavod izdal spis Janeza Matjašiča o življenju bitij, ki nam jih je odkril šele mikroskop. Matjašičevo delo je lahko razumljivo in bo pritegnilo vsakogar, ki ga količkaj zanimajo skrivnosti narave. Avtor nam predstavi celo vrsto drobnih bitij, v katerih svet in napade je prodrl človek z drobnogledom. Besedilo je opremljeno s 26 ilustracijami, s pomočjo katerih dobi bralec jasnejše predstave o najmanjših živih bitjih.

KULTURNI DROBIŽ

V tujini prevajajo precej naših del

»Edouard Waneura-Verlag« na Dunaju je izdala v nemškem prevodu dela slovenskih pisateljev: Ivana Tavčarja (»Cvetje v jeseni«), Miška Kranjca (Gospodarji na svoji zemlji in Skok v svet) in Ivana Cankarja (Pohujšanje v dolini Šentflorjanski). V Oslu bo v kratkem izšlo klasično delo srbske književnosti, naturalistični roman Bore Stankovića »Nečista kri«. Asistent slavistike na filozofski fakulteti v Koebenhavnu, Günnar Svane, je prevedel v dansčino več novel Bore Stankovića, Vladimirja Nazora, Svetozara Corovića in Ive Andrića. Knjige so že v prodaji. Neka züriška založba pa tiska delo srbskega književnika Ota Bihalji-Mirina »Majhna dežela med svetovi«.

Madridski literarni škandal

Po pisanju avstrijskega tiska, je sedaj v Španiji več literarnih nagrad, kot pa pisateljev. Ni tedna, da ne bi razpisali literarni natečaj za najboljšo komedijo, roman in pesem. Razumljivo je, da v takšni literarni »tekmi« pride večkrat do raznih nevšečnosti in škandalov. Tako je bila lani neka pisateljica dram proglašena za plagiatorja. Škandal je prišel v javnost, ko je vložila tožbo. Najnovejši škandal pa je izbruhnil okrog znane pisateljice Conche Espine, ki je pred kratkim izvedela, da je imenovana za predsednika literarnega razsodišča, šele iz dnevnega tiska. Njen javni protest zaradi imenovanja v razsodišče brez njene vednosti, je izzval močno polemiko. Ob tej priliki so prišle na dan še razne druge, ne ravno poštene in »svetle« posameznosti in podrobnosti o delu raznih številnih razsodišč. Tako je javnost zvedela, da je bil nekdo, ob priliki podeljevanja nagrade za roman, imenovan za člana razsodišča komaj 24 ur pred podeljevanjem nagrade, čeprav je bilo znano, da je na natečaj poslano 300 rokopisov. Največ razburjenja je bilo zaradi tega, ker se mnogo literarnih nagrad podeljuje po predhodnem razgovoru v kaki madridski kavarni, pri katerem v glavnem odloča pripadnost temu ali onemu »literarnemu krogu« ali fašistični stranki. Dejstvo pa je, da fašistični režim, kljub še tako številnim nagradam, ne more dvigniti sodobne španske literature iz duševne revščine in umetniške jalovosti, v katero je padla po zmagi barbarskega fašizma in srednjeveškega, inkvizitorskega verskega mračnjaštva.

-v

Bogati načrti Avala-filma

Branko Popović, namestnik direktorja Avala-filma, Radoš Novaković, režiser, in Mladen Todić šef snemalne ekipe, so pred nedavnim odpotovali v Oslo zaradi dogovorov o novem umetniškem filmu »Krvava pot«. Film bodo torej snemali v koprodukciji z Norvežani. Prikazal bo življenjski boj naših ljudi, ki so jih nacisti med zadnjo vojno odpeljali v koncentracijska taborišča na Norveškem. Scenarij je napisal norveški pisatelj Figurd Evenson.

Avala-film bo letos posnel še dva druga umetniška filma. Po scenariju Aleksandra Vuče bo izdelal zgodovinski film o dogodkih iz leta 1903 — »Noč obljub«. Film bo režiral Vladimir Pogačić. Podjetje se je dogovorilo tudi s Fedorom Hanžekovićem da bo režiral film »Agonija« po istoimenski drami Miroslava Krleže. Filmski scenarij piše Radoš Novaković. Ko bo scenarij sprejet, se bodo filmski ustvarjalci Avala-filma takoj lotili snemalnih priprav.

Izraelci radi zahajajo v kino

Po statistiki izraelske vlade si ogleda vsak njihov državljan 38 kino predstav na leto. S čim podobnim se ne more pohvaliti niti ena evropska država.

Mc Carthy mu je premajhna osebnost

Charlie Chaplin je med bivanjem v Londonu izjavil tamkajšnjim novinarjem, da ne bo pripravil filma o ameriškem senatorju Mc Chartyju, kot so nekateri govorili, ker je Mc Charty preneznatna osebnost.

Prva književna nagrada v letošnjem letu

»Prix Guillaume Apollinaire« nagrado, ki jo podelijo Francozi vsako leto svojemu mlademu, nadarjenemu pesniku, je prejel letos Jean Malerie. Mladi pesnik je bil nagrajen za zbirko »Predgovor ljubezni«.

Filmske nagrade v Mehiki

Pedro Armendariz in Stella Inda, znana mehiška filmska igralca, sta pred kratkim dobila za odlično interpretacijo svojih vlog v filmu »Soledadin šal« mehiško filmsko nagrado »Ariel«. Ta nagrada je v Mehiki tako v časteh kakor na zapadu »Oscar«. Omenjeni film bomo kmalu videli na naših filmskih platnih.

Jose Ferrer je nagrajen s Shakespearovim kipcem

Ob koncu dvomesečne dramske sezone je v New York Cityju na posebni svečanosti podelil predstavnik Združenja newyorških gledališč gledališkemu igralcu Josefu Ferreru kipec Wiliama Shakespeara. V minuli sezoni je Ferrer oblikoval več pomembnih in umetniško zahtevnih likov, med drugim naslovno vlogo v »Richardu III.«, »Cyranoju de Bergeracu« in v »Karlovi tetki«. Da je gledališče City Center v tako ugodnem finančnem položaju kakor še ni bilo od ustanovitve sem, je Ferrerova zasluga. Tudi film »Cyrano de Bergerac«, ki ga gledamo te dni pri nas, je uspel v veliki meri zaradi njegove odlične igre. José Ferrer je po zunanjosti grdega in smešnega Cyranoja publiki tako prikupil, da je ob koncu filma, ko umira premagan od starih sovražnikov, zlobe, laži, strahopetnosti in podlosti vsem simpatičen.

Nova knjiga ameriškega pisatelja E. B. Wighta

V New Yorku se je pojavila zbirka črtic in kratkih novel E. B. Wighta, književnika in humorista, ki je že polnih dvajset let sodelavec »Newyork Timesa«. Wight je najbolj znan kot kronist mesta New Yorka. Pred to najnovejšo knjigo, ki nosi čuden naslov »Drugo drevo za vogalom«, je objavil knjigo »To je New York«. Tudi večina od 87 kratkih zgodb, ki so zbrane v zbirki »Drugo drevo za vogalom«, je posvečenih temu mestu. To so večinoma kratka razmišljanja, duhoviti komentarji vsakodnevnih dogodkov iz življenja velikega mesta, iz življenja atomskega časa, iz literarnega življenja in življenja raznih drobnih slojev. Wightovo knjigo je sprejela kritika pohvalno, kot zelo samosvoje književno delo.

— v

Kitajci se pridno seznanjajo z evropsko književnostjo

Medtem ko pri nas tožimo, da ljudstvo premalo bere, da knjige ne gredo v prodajo, je na Kitajskem opaziti prav nasprotno. Pred državljansko vojno je izšla tam vsaka nova knjiga povprečno v 10.000 izvodih, sedaj pa izhajajo večidel v osemkrat višji nakladi. Zanimivo je, da Kitajci pridno odkupujejo in prebirajo tudi evropska dela. Predvsem se seznanjajo z Balzacom, Dickensom, Molièrom, Flaubertom, Galsworthyjem in Shawom.

VEČ TISOČ BREZPOSELNIH TRŽAŠKIH DELAVCEV

Proletariat na ulicah

S policijo proti brezposelnim delavcem. — Boj pristaniških delavcev podpira večina tržaškega proletariata. — Demokrščanski in informbirojevski sindikalni voditelji so izdali delavske interese

Več tisoč brezposelnih tržaških delavcev je v minulem tednu demonstriralo po ulicah Trsta in Milja ter zahtevalo, naj jim mestna občina, italijanske ustanove v Trstu in Zavezniška vojaška uprava preskrbe delo. Obenem so delavci protestirali proti sporazumu med lastniki ladjedelnic in demokrščansko ter socialdemokratsko sindikalno zvezo, po katerem so odpustili iz ladjedelnic 1.500 delavcev.

Nekaj delavskih voditeljev je obiskalo upravno vodstvo jadranskih ladjedelnic, toda tam niso ničesar dosegli. Zato so se delavci zbrali pred uradom za delo. V bližini glavne pošte je demonstrante napadla policija. Med spopadom je bilo več delavcev ranjenih.

Delavci so nato znova poslali svojo delegacijo k vodstvu ladjedelnic, toda policija je obkolila poslopje ravnateljstva.

Prebivalci Trsta so demonstrante spremljali s simpatijami. Delavci drugih tržaških tovarn so sprejeli številne spomenice, v katerih pozdravljajo boj pristaniških delavcev.

Izvršni svet tržaških razrednih sindikatov je objavil poročilo, v katerem pravi, da demokraščanske in informbirojevske sindikalne organizacije izdajajo interese tržaškega proletariata. Demokrščanski sindikati so le podaljšek roke rimske vlade, informbirojevski pa delujejo tako, kot zahteva njihova centrala v Rimu; zato so vedno pripravljeni na popuščanje in kompromise.

POHOD NA WASHINGTON

Ameriški pristaniški delavci, ki stavkajo že dober mesec, so v minulem tednu priredili »pohod na Washington«. Okoli tisoč stavkajočih je s tovornimi avtomobili odpotovalo v ameriško prestolnico in tam demonstriralo pred Belo hišo ter pred poslopjem ministrstva za delo.

INDIJSKI SOCIALISTI O KAŠMIRSKEM SPORU

BREZ TUJCEV

Izvršni svet indijske socialistične stranke je pred nedavnim objavil spomenico, v kateri govori o odnosu indijskih socialistov do indijsko-pakistanskega spora zaradi Kašmira.

V tej spomenici Izvršni svet socialistične stranke poudarja, da je vmešavanje velesil v kašmirski spor veliko škodovalo odnosom med Pakistanom in Indijo in spremenilo ta spor v pereče mednarodno vprašanje. Socialisti se zavzemajo za pravično rešitev kašmirskega vprašanja, kar pa bi lahko dosegli le z neposrednimi razgovori predstavnikov Indije in Pakistana. Res je, da so se tudi doslej sestajali državniki teh dveh držav, toda vse dosedanje sestanke je zakrivala senca nekega tretjega — neke velesile. »To senco moramo odstraniti in poiskati rešitev brez vmešavanja neke tuje agencije,« pravi Izvršni svet v svoji spomenici.

Indijski socialisti odklanjajo predlog o plebiscitu v Kašmiru. Takole pravijo: »Socialistična stranka se zavzema za svobodo vseh narodov in za njihovo pravico, da sami odločajo o svoji bodočnosti. Izvršni svet socialistične stranke priznava to pravico tudi ljudstvu Kašmira. Ne verjamemo pa, da je v sedanjem začaranem položaju možno doseči te cilje (prijateljsko sodelovanje in rešitev kašmirskega spora) le s plebiscitom.«

Zanimivo je, kako je stališče indijskih socialistov do Kašmira podobno našemu stališču do Trsta. Oba spora sta zaradi vmešavanja velesil postala mednarodna problema in oba je mogoče rešiti le z miroljubnim sodelovanjem prizadetih držav, nikakor pa ne s povezovanjem teh sporov z drugimi mednarodnimi vprašanji.

PRIJATELJSKI OBISK

Predstavniki našega sindikata komunalnih delavcev odpotovali v Zahodno Nemčijo

Delegacija sindikata delavcev in uslužbencev komunalnih podjetij Jugoslavije je v minulem tednu odpotovala v Stuttgart. V Zahodni Nemčiji bo ostala 10 dni kot gost nemškega sindikata javnih služb, transporta in prometa. V delegaciji je tudi predsednik sindikata komunalnih delavcev Slovenije tov. Slavko Lambergar.

Ali se bi res lahko naselil mir v nemirno Kenijo, če bi kapitulirali voditelji odporniškega gibanja? Mar ne bi bilo potrebno, da kolonialna uprava spremeni svoj odnos do črncev, saj še ni dolgo, ko so njeni vojaki takole preseljevali pleme Kikuju v nerodovitne predele dežele!

NOVA AFERA V ITALIJI

Takšni so klerikalni veljaki

Razburjenje zaradi »afere Montesi« se še ni poleglo in že govore o sokrivdi vlade pri velikih davčnih utajah, s katerimi so bogataši oškodovali državo za 130 milijard lir

Italijanski demokrščanski voditelji se na vse kriplje trudijo, da bi omilili odmev zloglasne »zadeve Montesi«, v katero so zapletene mnoge vodilne osebnosti demokrščanske stranke. Toda razburjenje zaradi teh umazanij se ni niti malo poleglo in že govore o sokrivdi vlade pri velikih davčnih utajah. Glavni krivec za te utaje je nekdanji finančni minister in sedanji minister za proračun, Vanonni, ki je omogočil mnogim industrijalcem, da niso plačevali davkov. Po doslej znanih podatkih so italijanski bogataši dolžni državi 130 milijard lir.

IZ KLERIKALNE ITALIJE

STAVKE IN DEMONSTRACIJE

Transportni delavci Rima stavkajo. — Barikade brezposelnih v Genovi

V Rimu je zastal ves promet. Transportni delavci stavkajo . . . Promet v mestu vzdržujejo le s tovornimi avtomobili in avtobusi iz drugih služb, ki jih spremlja policija.

V Genovi je 250 brezposelnih skušalo zavzeti občinsko poslopje. V spopadu med demonstranti in policaji so bili ranjeni trije policaji. Brezposelni so zahtevali, naj jih ponovno sprejmejo v tovarne, obenem pa so protestirali proti napovedanemu odpuščanju delavcev.

IZ ZAHODNE NEMČIJE

DVA MILIJONA BREZPOSELNIH

Zahodnonemški zvezni urad za brezposelne je objavil poročilo, iz katerega je razvidno, da je bilo v letošnjem januarju na ozemlju Zahodne Nemčije skoraj dva milijona brezposelnih delavcev (1,510.633 moških in 478.914 žensk). Čeprav je Adenauerjeva vlada vse lansko leto zagotavljala, da se bo zavzela za zmanjšanje brezposelnosti, vendar je bilo v začetku letošnjega leta 103.000 brezposelnih več, kakor pred letom dni. Največ brezposelnih je na Bavarskem in v Dolnji Saksoni. Tudi v Zahodnem Berlinu je 227.693 brezposelnih.

KONFERENCA MLADIH SOCIALISTOV

Na Dunaju je bila zadnje dni marca konferenca predstavnikov mladinskih socialističnih strank Evrope. Na konferenci so razpravljali o temah: »Evropa danes in jutri«, »Evropa v svetu«, »Mladina in njeni sedanji socialistični problemi« ter »Mladina in kultura«.

Predvolilni prizor iz Perzije — Šahova policija je aretirala veliko število Mosadikovih pristašev in članov prosovjetske stranke Tudeh ter tako omogočila zmago šahovega režima pri nedavnih parlamentarnih volitvah

Neizpolnjeni načrti

Zakaj v madžarskih rudnikih ne izpolnjujejo proizvodnih planov

Na Madžarskem že dobro leto dni razpravljajo o položaju v rudnikih. Vlada in CK informbirojevske stranke sta sprejela že veliko različnih ukrepov, toda proizvodnja premoga ni prav nič večja.

Niti ukrepi za izboljšanje življenjske ravni niso pomagali. Čeprav so lanskega avgusta povečali število dobitnikov »premije zvestobe« (posebne premije v višini od 2 do 20 odstotkov letne plače, ki jo dajejo najboljšim delavcem in strokovnjakom), in čeprav do lanskega oktobra dodelili rudarjem še poldrugi kilogram slanine mesečno in za 22 % povečali zagotovljeno preskrbo mesa, vendar tudi to ni pomagalo. Rudarji še vedno slabo delajo in se ne zanimajo za povečanje proizvodnje. Vzrokov za to je več. Najvažnejša sta vsekakor birokratsko upravljanje gospodarstva in sovjetsko izkoriščanje madžarske industrije ter naravnih bogastev.

Lani bi morali madžarski rudarji izkopati 23 milijonov ton premoga, izkopali pa so ga le 21,160.000 ton, torej 1,840.000 ton manj kot je bilo predvideno v letnem proizvodnem načrtu. Tudi v prvem tromesečju letošnjega leta madžarski rudniki niso izpolnili plana. Predsednik madžarsek planske komisije je izjavil, da so rudniki samo v januarju »ostali dolžni državi 200.000 ton premoga«.

Premajhna proizvodnja premoga vpliva na mnoga važna podjetja, med katerimi so velike tovarne »Ganc«, »Mavag« in druge. Tudi železničarji imajo velike težave s premogom, ki je pomešan z ilovico. Madžarski tisk piše, da morajo na progi Budimpešta—Debrecin čistiti lokomotive enajstkrat dnevno.

Vse to, kar sem zapisal, pa je le delček resnice o položaju v madžarskih rudnikih.

Branko N. Djukič

SPOR MED DELAVCI IN DELODAJALCI V ANGLEŠKIH LADJEDELNICAH IN STROJNIH TOVARNAH

Nevihta v pristaniščih

Predstavniki delavcev angleških ladjedelnic in strojnih tovarn se že dolgo pogajajo z delodajalci glede povišanja plač. V spor se je vmešala tudi državna arbitraža, ki je menila, da so delavske zahteve prevelike in predlagala delodajalcem, naj povečajo plače le za 5 %. Delavske organizacije pa so zahtevale in še zahtevajo povečanje za 15 %.

Delodajalci se izgovarjajo, da bi povečanje plač povzročilo tudi povišanje cen proizvodom njihove industrije. Za tem na videz resničnim izgovorom pa se skriva resnica, ki je nekoliko drugačna. Nekatera zastarela podjetja, v katerih zaradi nizke produktivnosti dela proizvodnja ni rentabilna, lahko obratujejo le zato, ker nočejo povečati nizkega plačnega fonda. Lastniki teh podjetij se upirajo delavskim zahtevam, ker so nizke plače njihov zadnji ukrep, s katerim odlagajo svoj končni propad.

Te dni bo sestanek sindikalnih organizacij delavcev angleških ladjedelnic in strojnih tovarn. Pričakujejo, da bodo sindikalni odborniki napovedali enodnevno splošno stavko in zahtevali prepoved akordnega in čezurnega dela.

Prvaki angleških sindikatov žele, da se v ta spor ne bi vmešavali laburisti. Arthur Deakin, eden najvidnejših sindikalnih odbornikov, je na nedavnem sestanku skupine laburističnih poslancev dejal, da bi se s sodelovanjem stranke v tem sporu položaj še bolj zapletel. Z drugimi besedami: sindikalni odborniki se boje, da bi nasprotja med delavci in delodajalci v angleških ladjedelnicah ter strojni industriji kdor koli politično pobarval.

IZ ŽIVLJENJA AMERIŠKIH DELAVCEV

Revščina na plantažah

V ameriški deželi Louisiani je veliko plantaž, na katerih goje sladkorni trs. Do nedavnega je le malo Amerikancev vedelo za te plantaže. Šele zadnja leta, ko so delavci začeli zapuščati farmarje, ki so jih brezobzirno izkoriščali, so se pozanimali za življenje delavcev na plantažah sladkornega trsa v Louisiani tudi nekateri ameriški časopisi in sindikalne organizacije.

Iz poročila komisije, ki jo je ustanovil sindikat kmetijskih delavcev in iz pisanja ameriških sindikalnih časopisov, je razvidno, da vlada na plantažah v Louisiani velika revščina. Kvalificirani delavci dobivajo letno od 1000 do 1200 dolarjev, nekvalificirani pa od 700 do 800 dolarjev. Ker dela na plantažah tudi precej otrok in žena, ki imajo še veliko nižje plače, se giblje povprečni zaslužek vseh zaposlenih delavcev od 500 do 600 dolarjev.

Danes potrebuje štiričlanska ameriška družina 3871 dolarjev letno za svoje najnujnejše potrebe. Družine delavcev, zaposlenih na plantažah v Louisiani, pa so zelo številne; neredko imajo po deset in še več otrok. In če sedaj primerjamo zaslužek delavca na plantaži s potrebami povprečne ameriške družine, potem bomo spoznali, kako težavno življenje žive delavci, ki delajo na plantažah sladkornega trsa.

Farmarji se radi hvalijo, da so preskrbeli vsem delavcem stanovanja. Toda ta »stanovanja« so borne kolibe, bolj podobne hlevom kot pa hišam, v katerih stanujejo ljudje.

Sindikat ameriških kmetijskih delavcev je ugotovil vsa ta dejstva in začel organizirati na plantažah zaposlene delavce. Čeprav so se delodajalci močno upirali sindikalnim organizacijam, vendar je doslej že precej delavcev organiziranih. Obenem je sindikat zahteval povečanje plač nekvalificiranim delavcev za 47 centov, kvalificiranim pa za 53 centov na uro. Sindikalni odborniki so tudi predlagali državnim organom, naj pregledajo zdravstvene in stanovanjske pogoje, v katerih žive ti delavci in podpro obširen program izobraževanja plantažnih delavcev Louisiane, ene izmed ameriških držav.

VZHODNONEMŠKI BERIJA STRMOGLAVLJEN

Predsednik informbirojevske Enotne socialistične stranke Vzhodne Nemčije je izjavil, da je bil Wilhelm Zeisser (nekdanji notranji minister Vzhodne Nemčije) sodelavec Berije, in da je tako kot šef sovjetske policije skušal zbežati iz države in rovariti proti sedanji državni ureditvi. Te trditve dokazujejo, da si je vzhodnonemška informbirojevska skupina izbrala svojega »grešnega kozla«, ki mu bo lahko naprtila vse svoje nepravilnosti ter se vsaj na videz oprala pred nemškim ljudstvom in svetovno javnostjo.

Dien Bien Fu . . . Borci vietnamske osvobodilne armade so v minulem tednu vdrli v središče trdnjave — Ranjene vojake francoske in Bao Dajeve vojske prevažajo s helikopterji v zaledje

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik Roman Albreht. Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefoni: uredništvo in uprava 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284. Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305-1-221. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.

STEFAN ZWEIG:

Ženska v Ljubljani

6 *Prevedel J. Zupančič, ilustriral F. Slana*

Bili sta lepi roki, zelo dolgi, izredno ozki in na gosto prepreženi z mišicami — zelo beli, nohti na koncih pa bledi, z nežno zapognjenimi, ko školjka blestečimi lopaticami. Gledala sem jih še ves večer potem — da, naravnost občudovala sem jih, te izredne, naravnost edinstvene roke. — Kar pa me je najprej tako stašno presenetilo, je bila njihova strast, njihov blazni, strastni izraz, tisto krčevito sklepanje in zvijanje.

Takoj sem spoznala, da stiska tu cel prekipevajoč človek v konce prstov svojo strast, da ga je bi raznesla. In tedaj . . . v trenutku, ko je krogla s suhim škripajočim drsljajem padla v jamico in ko je croupier zaklical številko, tisti hip sta se roki nenadoma razklenili ko dvoje živali, ki ju je prestrelila ena sama krogla. Padli sta na mizo, obe, resnično mrtvi in ne samo izčrpani, padli sta na mizo s tako plastičnim izrazom izčrpanosti, razočaranja ko da ju je zadela strela, z izrazom, ki je govoril da je vse končano, s takšnim izrazom, da ga z besedami ne morem izraziti. Še nikdar dotlej in tudi pozneje namreč nikoli več nisem videla tako govorečih rok, da bi bila vsaka mišica na njih usta in da bi prodirala strast malone iz znojnic.

Nekaj časa sta ležali na zeleni mizi ko naplavljena meduza na bregu, sploščeni in mrtvi. Potem pa se je začela ena, desnica, s težavo začenši s konci prstov spet dvigati. Drhtela je, se krčila in vrtela okrog sebe, nihala in krožila, nazadnje pa nervozno segla po žetonu, ki ga je neodločno vrtela med koncem palca in kazalca ko da drži kolesce. In iznenada se je ko mačka ukrivila ter zalučala, da, kar izbljuvala žeton za sto frankov naravnost v sredino črnega polja.

Kakor na signal se je takoj polastilo razburjenje tudi negibno na mizi ležeče druge roke. Vstala je, zlezla, se splazila k drhteči, od lučaja kar nekam utrujeni sestri, in zdaj sta obe ležali v grozi skupaj, obe sta ko zobje v mrzlici s členki rahlo šklepetali ob mizo — ne, nikoli, še nikoli nisem videla rok s tako pošastno govorečim izrazom, tako krčevite oblike razburjenja in napetosti. Vse drugo v tem obokanem prostoru, trušč iz dvoran, čičarsko kričanje croupierov, direndaj ljudi in krogle, ki je zdaj, vržena iz višine, v svoji okrogli, ko parket gladki kletki divje poskakovala — vsa ta mešanica živce razjedajočih, v mrzličnem vrtincu pomešanih vtisov se mi je nenadoma zdela mrtva in odrevenela spričo teh dveh drhtečih, dihajočih, sopihajočih, čakajočih, prezebajočih, trepetajočih, spričo teh dveh nezaslišanih rok, ki sem ju ko začarana negibno gledala.

Naposled pa nisem več mogla vzdržati: morala sem videti človeka, obraz, ki so mu pripadale te roke. In plaho — da, res plaho, kajti bala sem se teh rok! — se je moj pogled počasi vil po rokavih, po ozkih ramenih kvišku. In znova sem se od groze zdrznila, kajti ta obraz je govoril taisti neobrzdani, fantastično prenapeti jezik kakor roke, delil je enako grozljivo zagrizenost izraza z enako nežno in malone žensko lepoto. Še nikoli nisem videla takšnega obraza, tako zelo izbočenega, čisto odtrganega od samega sebe, in imela sem vso možnost, da sem ga lagodno opazovala ko masko, ko plastiko brez oči; to obsedeno oko se niti za trenutek ni obrnilo ne na desno, ne na levo: otrpla, črna, liki mrtva steklena kroglica je stala zenica med široko odprtimi vekami, zrcalni odsev tiste druge krogle mahagonijeve barve, noro in nečimrno poskakujoče in odskakujoče po igralnem obodu. Nikoli, še enkrat moram reči, nikoli v svojem življenju še nisem videla tako silno napetega, tako očarljivega obraza.

Bil je obraz kakih štiriindvajset let starega mladeniča, ozek, nežen, nekoliko podolgovat in zato tako izrazit. Kakor roke tudi obraz ni bil videti povsem moški, marveč je bolj spominjal na strastno igrajočega se otroka. Toda vse to sem opazila šele pozneje, kajti zdaj se je ta obraz docela izgubljal za zločinskim izrazom poželenja in besnosti. Ozka, poželjivo odprta usta so na pol odkrivala zobe: na razdaljo desetih korakov je bilo videti, kako so mrzlično šklepetali, vtem ko so bila odrevenela usta odprta. Znojnega čela se je držal šop svetloplavih las, padlih naprej ko da je omahnil, nosnice pa so mu venomer drgetale, ko da valove v njih pod kožo nevidni valovčki. In vsa ta naprej sklonjena glava se je podzavestno čedalje bolj sklanjala naprej, da bi človek mislil, da jo nekaj vleče v vrtinec poskakujoče kroglice. In šele tedaj sem razumela, kaj pomeni krčevito sklepanje rok: samo s temi protipritiski, samo s temi krči je še držal iz središča padajoče telo v ravnotežju.

Še nikoli — zmeraj znova moram to ponoviti — nisem videla obraza, iz katerega bi tako odkrito, tako živalsko, tako nesramno golo odsevala strast. In buljila sem vanj, v ta obraz . . enako očarana, enako strmeča nad njegovo obsedenostjo, enako negibna, kakor so bili njegovi pogledi spričo poskakovanja in odskakovanja igralne kroglice. Od tistega trenutka nisem videla v dvorani nič drugega, vse se mi je zdelo motno, mračno, megleno in temno v primerjavi s plapolajočim ognjem tega obraza. In čez vse ljudi sem morda celo uro opazovala samo tega mladeniča in sleherno njegovo kretnjo: kako mu je odsevala iz oči slepilna svetloba, kako se je krčeviti klobčič njegovih rok polagoma razklenil, ko da ga je raznesla eksplozija in kako so se prsti drgetajoče razkrečili, ko je croupier potisnil proti njihovemu poželjivemu posegu dvajset cekinov. Tisti hip se je obraz iznenada zjasnil in postal čisto mlad, gube so se razlezle, oči zažarele, naprej sklonjeno telo pa se je radostno in lahno vzravnalo. Iznenada je sedel za igralno mizo sproščen ko jahač, na krilih zmagoslavja njegovi prsti so samozavestno in zaljubljeno potrkavali z okroglimi cekini, trkali cekin ob cekin in jih metali na mizo, da so plesali in žvenketali. Potem je spet nemirno obrnil glavo in ošinil s pogledam zeleno mizo ko z vohajočimi nozdrvmi lovskega psa, iščočega pravo sled, dokler ni iznenada z naglim sunkom stresel vsega prgišča cekinov na zeleni štirikotnik.

In takoj se je spet začelo tisto prežanje, tista silna napetost. Spet so lezli z njegovih ustnic tisti električno drgetajoči valovni udarci, spet so se roke krčevito sklepale, deški obraz je izginil za poželjivim pričakovanjem, dokler se ni drhteča napetost razpočila v razočaranje; obraz, pravkar še deško nežen in drgetajoč, je ovenel in postal pust in star, oči motne in ugasle, in vse to v eni sami sekundi, v trenutku, ko je kroglica zdrknila v jamico z napačno številko. Izgubil je: nekaj sekund je malone z bebastim pogledom buljil tja, ko da ne razume, kaj se je zgodilo; toda takoj po prvem croupierovem klicu so prsti spet porinili nekaj cekinov tja. Toda izgubil je bil trdnost, najprej je stavil cekine na eno, potem, po kratkem premisleku, pa na drugo polje, in ko se je kroglica že trkljala, je, sledeč nenadnemu nagnjenju, z drhtečo roko hitro vrgel na ploščo še dva zmečkana bankovca.

To razburljivo dobivanje in izgubljanje je trajalo nepretrgoma približno eno uro. In vso to uro nisem niti za trenutek odvrnila prikovanega pogleda od tega vedno znova spremenjenega obraza, ki so ga prešinjale vse strasti, kar jih je kdaj pretresalo človeško dušo. Nisem odvrnila pogleda od teh magičnih rok, ki so s sleherno mišico plastično prikazovale ko vodomet naraščajočo in padajočo skalo čustev. Nikoli nisem v gledališču tako napeto gledala v igralčev obraz, kakor v ta obraz na nasprotni strani, na katerem so se ko svetloba in senca nad pokrajino nenehno menjavale barve in občutki. Še nikoli nisem bila tako globoko zaverovana v igro kakor v odsevu tega razburjenja. Če bi me bil kdo tisti hip opazoval, bi bil moral imeti moje negibno buljenje za hipnozo, in to moje stanje popolne zamaknjenosti ji je tudi bilo nekam podobno — od te igre potez na obrazu nikakor nisem mogla odvrniti pogleda.